

Hrvatski

glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XI Broj 95 Ožujak 2013. ISSN 1800-5179

Miris proljeća

Sadržaj:

- 3** **Građani EU-a nakon prvog srpnja**
- 4** **U povodu izbora pape Franje**
- 8** **Svečano poroslavljen Uskrs u svim župama Kotorske biskupije**
- 12** **Javna priznanja ne vrednuju se**
- 14** **Blago Boke predstavljeno u Zagrebu**
- 17** **Jedrima kroz istoriju**
- 22** **Korakom stotinu godina - stolivska kartolina**
- 26** **„Divina” otvorila nautičku sezonu**
- 29** **Vratiti stari izgled gradskim vratima**
- 32** **Dan žena: Umjesto cvijeća – obezbijediti ravnopravnost**
- 34** **Kronika Društva**
- 36** **Aktualnosti**
- 41** **Boćanje - moja velika ljubav**
- 44** **Kotorsko zavjetno svetište Gospe od zdravlja**
- 52** **Po bokeški...**
- 54** **Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj- Istra**
- 56** **Putovanje kroz prošlost**
- 60** **Kotorski oriđinali – galioti i škerci**
- 62** **Vremeplov**
- 66** **Kronika grada**

Poštovani čitatelji!

Na izmaku je zimsko, sumorno, hladno vrijeme, koje polako ustupa mjesto proljeću. Zbog toga je naslovnica ovog broja Glasnika obojena veselim bojama, u iščekivanju ljepših dana.

U bokokotorskome mjestu Stolivu proslavlja se praznik kamelije - najljepšeg cvijeta koji su pomorci donijeli iz Dalekog Istoka.

Ožujak je početak kruzing sezone u Boki, koja je obilježena uplovljavanjem najvećeg kruzera „Divina”.

Ožujak će ostati obilježen sjećanjem na inauguraciju novoga Pape.

U ožujku počinje proslava 80. obljetnice najljepšeg jedrenjaka „Jadrana”.

Krajem ožujka slavimo najveći kršćanski blagdan - Kristovo uskrsnuće odnosno Uskrs.

Ove teme i još mnoge druge priredili smo za vas, naše čitatelje, u ovome broju Glasnika te se nadam da ćete uživati čitajući ih.

Svima Vama, dragi čitatelji, želim da dani koji slijede u ovome divnome godišnjem dobu budu ispunjeni ugodnim trenucima te vam također želim sretne uskrsne blagdane!

Vaša urednica
Tijana Petrović

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zatvoreni bazen, Škaljari 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Klaudio Katelan, Radoje Milić, Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG**,
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 600 primjeraka

Građani EU-a nakon prvog srpnja

Piše: Tripo Schubert

Savjet općih poslova EU-a donio je odluku o početku pristupnih pregovora s Crnom Gorom 29. lipnja 2012. godine. „Crna Gora je preuzela štafetu od Hrvatske ka Europskoj uniji. Ovo je najznačajniji i najveći dan za Crnu Goru nakon odluke o nezavisnosti“, izjavio je bivši ministar vanjskih poslova Crne Gore, Milan Ročen.

Iako se Crna Gora nalazi tek u procesu pristupnih pregovora s Europskom unijom, jedan broj njezinih građana ovog će ljeta, kada Hrvatska postaje članica EU-a, postati državljani Unije.

Iako se Crna Gora nalazi tek u procesu pristupnih pregovora s Europskom unijom, jedan broj njezinih građana ovog će ljeta, kada Republika Hrvatska postaje članica EU-a, postati državljani Unije.

Prema posljednjem popisu stanovništva 2011. godine u Crnoj Gori se 6.021 stanovnika izjasnilo kao pripadnici hrvatske nacionalne manjine.

U redakciju Glasnika pristiglo je više upita od građana hrvatske nacionalnosti koji posjeduju hrvatsko državljanstvo, kakva prava i mogućnosti mogu očekivati kada

Hrvatska sredinom ove godine postane punopravnom članicom Europske unije.

Naša redakcija u povodu toga obratila se za mišljenje Ministarstvu vanjskih i europskih poslova.

„Sva ona prava koja imaju građani Hrvatske imat će i građani Crne Gore koji imaju hrvatsko državljanstvo, a to se odnosi i na zapošljavanje i slobodu kretanja“, rekla je glasnogovornica Ministarstva vanjskih i europskih poslova Danijela Barišić.

Među tim pravima su i pravo studiranja na sveučilištima u EU-u pod istim uvjetima kao i državljani zemlje članice u kojoj se nalazi sveučilište. Kao državljani Unije, hrvatski državljani s prebivalištem u Crnoj Gori imat će i pravo obraćati se Europskom parlamentu, pravo na diplomatsku zaštitu članice EU-a u trećim zemljama i mnoga druga prava.

U POVODU IZBORA PAPE FRANJE

UPOZNAO SAM TRI PAPE

Izlazak novoga Pape na lođu bazilike Sv. Petra

Piše:
Antun Sbutega

Sve što se tiče papa i Vatikana uvijek privlači veliku pažnju. Posebno u posljednje vrijeme, od 11. veljače ove godine kada je papa Benedikt XVI. najavio svoje povlačenje pa do izbora i intronizacije pape Franje, Vatikan je bio svakog dana u središtu zanimanja cijelog svijeta.

Čini se čudnim toliko zanimanje za Vatikan, najmanju državu na svijetu površine 0,44 četvorna km, s oko 800 stanovnika, 240 pripadnika oružanih snaga i godišnjim prihodom od oko 250 milijuna eura. No, u ovoj državi nalazi se Sveta Stolica, koja je središte univerzalne Katoličke crkve čiji je Papa poglavar i koja je najveća vjerska zajednica na svijetu s milijardu i dvjesto milijuna vjernika. Značaj Vatikana ne proizilazi iz političke, vojne i ekonomske moći, već iz duhovnih i moralnih vrijednosti koje vjera propovijeda već dvije tisuće godina. Imao sam veliki privilegij da sam osobno upoznao čak tri pape: Ivana Pavla II., Benedikta XVI. i Franju. Još od djetinjstva sam, kao član katoličke zajednice u Boki, pomno pratio događaje u Svetoj Stolicu, preko tiska, radija, a kasnije i televizije. Sjećam se dobro izbora pape Ivana XXIII., pratio sam Drugi vatikanski koncil, izbor Pavla VI. i Ivana Pavla I. Nepredviđeni izbor pape Woytile, Ivana Pavla II., posebno me razveselio, kao i sve slavenske katolike, i s velikom pažnjom sam pratio njegovo djelovanje.

Kada sam 2. listopada 1991. s obitelji emigrirao i naselio se u Rimu, imao sam prilike često posjećivati Vatikan i izbliza vidjeti Papu. No, kada sam se u ožujku 1994. zaposlio u Vatikanu, u Kongregaciji za evanđelizaciju naroda, dobio sam mogućnost za više osob-

S papom Benediktom XIV

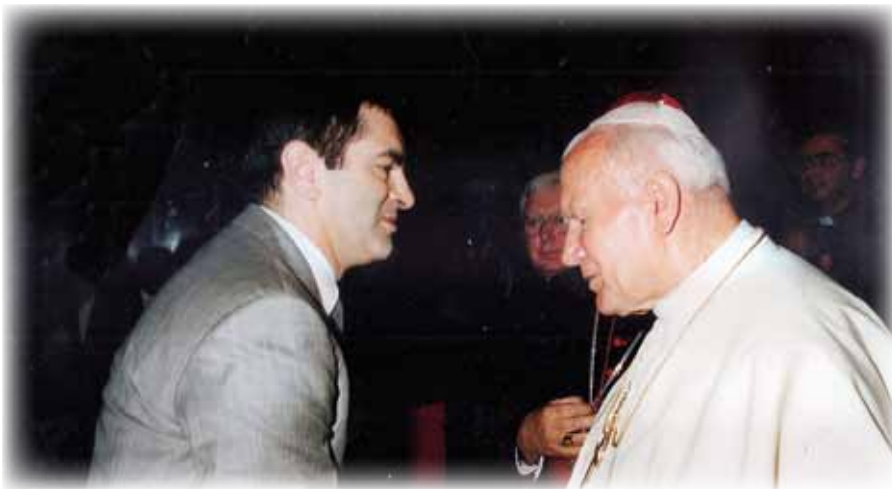
S novoizabranim papom Franjom

nih susreta s Papom. Poslije njegove smrti odao sam mu počast u Vatikanu na njegovu odru, prije nego što je bio izložen u crkvi svetoga Petra, te sam sudjelovao na misi koju je predvodio kardinal Ratzinger. Papa Woytila je tijekom 27 godina pontifikata svojom golemom energijom, karizmom i angažmanom ostavio duboki trag u povijesti Crkve i svijeta. I kada je već bio ozbiljno bolestan, zračio je velikom koncentracijom i energijom, prije svega duhovnom, a bio je i duhovit.

Pratio sam iz Vatikana 2005. godine izbor pape Benedikta XVI.

Kada mi je iskazana čast da postanem prvi veleposlanik

Crne Gore pri Svetoj Stolicu, predao sam akreditivna pisma Benediktu XVI. dana 22. siječnja 2007. i tada se zadržao s njim u privatnom razgovoru više od 20 minuta. Otad do njegova povlačenja 28. veljače 2013. godine imao sam veliki broj kraćih i duljih susreta s njim. On je osoba izvrsnih duhovnih, intelektualnih i moralnih kvaliteta, spontan i srdačan u osobnim susretima. Bio je dobro informiran o Crnoj Gori i drugim državama u regiji i angažirao se da se bilateralni odnosi unaprijede. Benedikt XVI. do sada je najznačajniji papa u stoljetnim odnosima Svete Stolice i Crne Gore. Tijekom njegova pontifikata Sveta Stolica priznala je

S papom Ivanom Pavlom II.

Susret Pape Franja i Benedikta XVI

2006. nezavisnu Crnu Goru i uspostavljeni su diplomatski odnosi, imenovan je prvi apostolski nuncij, on je primio u audijenciju sve državnike i neke ministre Crne Gore i potpisan je Temeljni ugovor, koji je zatim ratificiran. U Crnu Goru je 2008. došao kor Papske muzičke kapele "Sikstina", papa je 2009. poslao svoga izaslanika kardinala Rodea na proslavu 1.200 godina svetoga Tripuna, a 2010. ministar vanjskih poslova Svete Stolice mons. Mamberti boravio je u petodnevnome službenom posjetu. Povlačenje Benedikta XVI. zaista je bilo za sve nas veliko iznenađenje i sudjelovao sam s diplomatskim korom u dirljivom oproštaju s njim prije nego što je 28. veljače definitivno napusito svoju visoku funkciju.

Izbor kardinala Bergoglia je i za mene, kao i za sve, bio iznenađenje, ali ugodno. Novi papa je prvi koji je član jezuitskog reda, prvi poslije 13 stoljeća koji nije Europljanin, prvi iz Amerike i prvi koji je uzeo ime Franjo. On je odmah uspio osvojiti opće simpatije svojom jednostavnošću, poniznošću, spontanošću i neformalnošću, kao i svojim porukama i gestama. Riječ je svakako o karizmatičnoj ličnosti.

Svečana ceremonija početka njegova pontifikata privukla je stotine tisuća osoba, nazočile su 132 državne delegacije, visoki predstavnici drugih kršćanskih crkava i nekršćanskih vjerskih zajednica, a ovaj događaj pratio je cijeli svijet.

Zanimljivo je da Franjo sebe ne naziva papom ili vrhovnim pontifeksom, za razli-

ku od svojih prethodnika koji se tako nazivaju stoljećima, već isključivo biskupom Rima. Na taj način je naglasio da je nasljednik svetoga Petra, prvoga biskupa Rima, da je jedan od katoličkih biskupa, prvi među jednakima, i svoju otvorenost prema drugim kršćanskim crkvama, prije svega pravoslavnima, ne inzistirajući na monarhističkom aspektu svoje funkcije.

U svojim propovijedima rekao je da se ne treba bojati dobrote, ljubavi i nježnosti, da je vlast služenje bližnjima, uključujući i vlast pape, te inzistirao na potrebi čuvanja svega što je Bog stvorio, prirode i ljudi. On se nije obraćao samo vjernicima, već svim ljudima dobre volje. Inzistirao je na posebnoj pažnji prema siromašnima, emigrantima, starima, djeci, bolesnima i progonjenima. Kada je govorio o siromašnoj crkvi za siromašni svijet, nije mislio na socijalni program, već na duhovne kategorije, na "siromaštvo u duhu".

Posebno je značajno da je prvi put poslije 1054. na ceremoniji intronizacije pape sudjelovao i pravoslavni patrijarh Carigrada, uz predstavnike drugih pravoslavnih crkava, uključujući crnogorsko-primorskog mitropolita Amfilohija i mitropolita Crnogorske pravoslavne crkve Mihaila. Na ceremoniji su bile prisutne i delegacije na najvišem nivou svih država Zapadnog Balkana, što govori o značaju Svete Stolice za ovu regiju iako su u većini tih država katolici manjina.

Sudjelovanje delegacije Crne Gore, koju je predvodio premijer Milo Đukanović, koji se susreo s Papom, potvrda je izvrsnih bilateralnih odnosa koji imaju dugu povijest, a posebno su poboljšani posljednjih godina.

Papa Franjo primio je u audijenciju poslije ceremonije intronizacije visoke predstavnika drugih kršćanskih crkva i nekršćanskih religija. Tom prilikom istaknuo je svoju spremnost da nastavi s intenziviranjem ekumenskog i međuvjerskog dijaloga koji je Katolička crkva incirala prije 50 godina na Drugome vatikanskom koncilu, a koji su promovirali njegovi pretходnici.

Činjenica da je jedan član jezuitskog reda, koji je intelektualna elita Crkve, izabrao ime svetoga Franje, osnivača franjevačkog reda, koji je zbog svoga siromašnog načina života nazivan prosjačkim i koji je širio Evanđelje u kontaktu s ljudima, posebno siromašnima, osobito je značajna.

Papa Franjo ujedinjuje visoke intelektualne i kulturne kvalitete s poniznošću i usmjerenošću na sve osobe, bez obzira na vjeru i rasu. Podsjećam da je sveti Franjo Asiški u vrijeme križarskih ratova inzistirao na mirnom dijalogu s muslimanima i posjetio sultana da mu izloži Kristov nauk.

Uz sudjelovanje na ceremoniji intronizacije pape Franje, imao sam privilegij i da sam ga osobno susreo, zajedno s mojom suprugom, 22. ožujka kada je primio u audijenciju diplomatski kor. On zrači intenzivnom pozitivnom energijom, spontanošću i vrlo je neformalan. Tom prilikom preporučio nam je da se molimo za njega.

Imajući sve to u vidu duboko sam uvjeren da će novi papa dati novu vitalnost Crkvi, ohrabriti i potaknuti kler i vjernike da s novom energijom,

požrtvovnošću i entuzijazmom propovijedaju i svjedoče Evanđelje u svijetu. Jednako tako sam uvjeren da će dijalog s drugim kršćanskim crkvama biti sve konstruktivniji, kao i s nekršćanskim religijama, osobito judaizmom i islamom,

ateistima i svim ljudima dobre volje, na dobrobit svijeta koji ima veliku potrebu za duhovnim vrijednostima jer kako kaže Krist: **“Ne živi čovjek samo o kruhu, nego o svakoj riječi koja izlazi iz usta Božjih.”**

Trg Sv. Petra, procesija kardinala prigodom ustoličenja pape Franja

Ustoličenje novoga Pape

*SVEČANO PROSLAVLJEN USKRS U SVIM ŽUPAMA
KOTORSKE BISKUPIJE*

USKRS

Piše:
Don Anton Belan

**„Uzalud bi bila naša vjera da Krist
nije uskrsnuo.“**

Katedrala, Cvijetna Nedjelja

Odlazak s blagoslovljenim jelom

U nedjelju 31. ožujka kotorska Crkva je kao sastavni dio jedne svete apostolske rimske Crkve, liturgijski svečano proslavila najveći kršćanski blagdan Uskrs. Dies resurrectionis - dan Kristova uskrsnuća, ali i dan onih koji će biti uskrišeni - dies resurrecturis, jer Uskrs je proslava konačne čovjekove eshatološke sudbine, sudbine svih onih koji su po krštenju pribrojeni velikoj zajednici koja se zove Crkva.

Proslava ove stvarnosti započela je na Čistu srijedu - Pepelnicu 13. veljače korizmenim vremenom posta, molitve, pokore i dobrih djela, preko blagdana Cvjetnice i blagoslova maslinovih grančica, pa do velikog tjedna i svetoga vremenog trodnevlja koje pred-

Barskom nadbiskupu i srpskom primasu Zefu Gašiju, kotorskom biskupu Iliji Janjiću, svećeništvu i svim vjernicima katoličke vjere Uskrs je čestitao predsjednik Crne Gore **Filip Vujanović**. "Neka nas naponi i iskušenja na putu vrline i etičnosti osnaže u opredjeljenju da je simblika obnavljanja života koju ima ovaj praznik oličena u trajnoj čovjekovoj potrebi da pregnućima doprinosi opštem napretku", navodi se u Vujanovićevoj čestitki. "Sa ciljem da poštovanjem vječnih vrijednosti hrišćanstva budemo podrška plemenitoj težnji da zajednički gradimo bolju budućnost za sve nas i našu domovinu Crnu Goru", poručio je Vujanović.

stavlja vrhunac liturgijske godine. Drevni liturgijski obredi održani su u svim crkvama Kotorske biskupije od Herceg Novog do Sušnja, uz sudjelovanje velikog broja Božjeg naroda. Na Veliki četvrtak ujutro uz sudjelovanje svih svećenika ove biskupije služena je pon-

U povodu Uskrsa čestitke su uputili crnogorski predsjednik Filip Vujanović, premijer Milo Đukanović i predsjednik Skupštine Crne Gore Ranko Krivokapić.

Vjernici nakon uskrсне mise u Škaljarima

tifikalna sveta misa posvete ulja u kotorskoj bazilici-katedrali, a u večernjim satima misa večere Gospodnje uz obred pranja nogu. Na Veliki petak sugestivni obredi muke i klanjanja križu uz višeglasno pjevanje zbora kotorske katedrale podsjetili su sve prisutne da uskrsnuća nema bez smrti. Ti su se obredi produžili i u večernjim satima Velike subote uz noćno bdijenje i pohvalu uskrsnoj svijetlosti, do svečanog hvalospjeva „Slava“ i zvuk zvonika koja su zašutjela na Veliki četvrtak, a u noći Velike subote svečano navijestila Kristo-

vo uskrsnuće uz radost i pjev Aleluja. U nedjelju Kristova uskrsnuća u svim crkvama, uz blagoslov jela, na jutarnjim i večernjim svetim misama, uz

šarena jaja koja simboliziraju obnovljeni i novi život, vjernici su jedni drugima poželjeli sretan Uskrs.

Crnogorski premijer Milo Đukanović čestitao je Uskrs svećeništvu i svim pripadnicima katoličke vjere. On je u svojoj čestitki zahvalio građanima katoličke vjere u Crnoj Gori na iskazanom doprinosu učvršćivanju multietničkog sklada i stabilnosti u suvremenom razvoju, kao i na sigurnom putu k europskim i euroatlantskim integracijama. “Želim da vam uskršnji praznici podare mir i radost, i da ih u toplini porodičnog doma proslavite sa svojim porodicama, komšijama i prijateljima, na dobro svih vas i cijelog crnogorskog društva”, poručio je Đukanović.

“Neka u odricanju – korizmi, ovaj veliki blagdan bude toplina u nama koja će grijati i čuvati vrijednosti, čineći nas plemenitima. Mir, lično dostojanstvo, razumijevanje, solidarnost i socijalna pravda da budu stalna posvećenost u našim životima”, navedeno je u čestitki predsjednika crnogorske Skupštine Ranka Krivokapića. On je poželio da Uskrs potakne hrabrost i spremnost u svima za suočavanje sa svakidašnjicom. “Simbolikom Uskrsa probudimo sposobnost da stvorimo vrijednost i njoj se pokorimo”, poručio je Krivokapić.

USKRSNA POSLANICA MONS. ILIJE JANJIĆA, KOTORSKOGA BISKUPA – USKRS 2013.

Želio bih, dragi svećenici, redovnici i redovnice, dragi Božji narode Kotorske biskupije, zajedno s vama razmišljati o stožernom blagdanu naše vjere, o blagdanu Kristova uskrsnuća. Slažem se s vama, nije jednostavno svake godine o blagdanu Uskrsa poruke stare 2000 godina tako prikazati da ih uvijek doživimo novim.

Uvjeren sam da bi neki od vas za sadržaj i poruku blagdana Uskrsa već na početku neizostavno stavili moto sv. Pavla: „Uzalud bi bila naša vjera da Krist nije uskrsnuo.“ (1 Kor 15, 17). Tako bi povezali Pavlovu izjavu s Godinom vjere u kojoj slavimo ovaj Uskrs jer vjera je dar Božji, dar susreta. Malo dubljim osvrtom otkrivamo koliko nas Isus voli, koliko nas prihvaća, koliko želi susret s nama, koliko je pretrpio za nas, koliko je podnio udaraca za nas, koliko se krvlju znojio za nas, koliko je padao pod križem za svakoga od nas. Između dva razbojnika, razapet je za nas na sramotno drvo križa. Na križu je i

umro za nas. Tu otkrivamo neizmjernu ljubav našega Spasitelja Isusa Krista prema nama. Tu spoznajemo da je ta ljubav izraz **B o ž a n s k e** moći koja nas oslobađa od omče grijeha i zla. Pobjedonosni trijumf Kristova uskrsnuća je najava nove ljubavi za čovjeka, novog života za čovjeka, nove nade za svakoga koji povjeruje u Onoga koji je pobijedio smrt. Krist svojim uskrsnućem pokazuje kolika je njegova ljubav prema palom i nevoljnom čovjeku. Poznata je jedna rečenica - Kad bi čovjek znao koliko ga Bog voli, plakao bi od sreće.

Mi često nismo svjesni koliko nas uskrsli Krist želi, koliko nam se stavlja na raspolaganje, koliko se otvara njegovo milosrđe prema nama. Sveti otac Franjo na početku svoga pontifikata rekao je - Bog se nikada ne umara u svom milosrđu, u svojoj ljubavi, ali se čovjek umara u traženju njegova milosrđa. Ipak, takvog umora ne bi smjelo biti i to radi nas samih, radi našega spasenja. Pozvani smo razvijati svoje povjerenje u Isusa i svakoga dana otkrivati ljepotu i radost vjere jer velika nam djela učini Gospodin: „Opet smo radosni!“ (Ps 126, 3). Kao i ona dva učenika koji su se razočarani odlučili na bijeg iz Jeruzalema. Na putu im je Isus pristupio i dok su razgo-

varali o svemu što se dogodilo onih dana i dok im je tumačio Pisma, oni ga nisu prepoznali. Tek za večerom dok je lomio kruh učenici prepoznaju Gospodina i puni radosti žurno su se vratili iz Emausa u Jeruzalem – želeći što prije obradovati i ostalu braću javljajući im radosnu vijest - Zaista je Krist uskrsnuo, prepoznali smo ga u lomljenju kruha!

I mi ćemo svjesni velikih djela koja nam učini Gospodin, poput ona dva učenika iz Emausa, puni radosti pohitati da nekome tko je izgubio radost života i vjere donesemo novu radost Kristova uskrsnuća. Neka nitko od nas ne propusti tu šansu da se u njemu dogodi Uskrs. Nedavno sam pod naslovom „Kada se događa Uskrs?“ pročitao:

„Uskrs se događa:

Svaki put kada jedini drugima oprostimo i kada se pomirimo;

Svaki put kada mir, pravda i dobro nadjačaju svađu, nepravdu i zlo;

Svaki put kada preskočimo sjenu vlastite umišljenosti, egoizma i pohlepe;

Svaki put kada dopustimo Bogu da djeluje u nama i po nama.“

I dodajem - svaki put kad se ispovjedimo i postanemo svjesni da nam je Bog oprostio grijeha.

Na kraju ove poslanice, dragi vjernici, želim vam sretan i blagoslovljen blagdan Kristove pobjede, blagdan Kristova uskrsnuća. Najveća mi je želja da se u svakom od nas dogodi Uskrs!

Vaš brat u Kristu,

† ILLJA, biskup

Javna priznanja ne vrednuju se

Najveća moguća državna priznanja koja može dobiti jedan NVO, kao što su nagrada 21. novembar od Općine Kotor za izniman doprinos, zatim odličja predsjednika Republike Hrvatske 2009. i 2011. godine za protekli rad i doprinos Hrvatskoga građanskog društva, Orden predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića 2009. Red Stjepana Radića i predsjednika Ive Josipovića 2011. Red hrvatskog pletera, kao i Orden Crnogorske zastave III stepena dodijeljen 2011. godine od predsjednika Crne Gore, Filipa Vujanovića, najbolji su dokaz uspješnosti rada našeg Društva.

Priredio:
Tripo Schubert

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore od svog osnutka, uz očuvanje identiteta, nastoji promovirati bogato kulturno naslijeđe Boke kotorske, a posebno primorska mjesta Općine Kotor i njegovu staru gradsku jezgru.

Usporedno s tim, najveći dio svoje aktivnosti usmjerava na uspostavljanje povjerenja, suradnje i prijateljstva između institucija, gradova i županija R. Hrvatske i Crne Gore. Kao rezultat svega toga organizirana su mnoga gostovanja glazbenih poslanika, kazališnih skupina, sportskih ekipa, upriličeni koncerti, simpoziji, okrugli stolovi, medicinski skupovi, izložbe...

Dodjela Ordena Crnogorske zastave III. stepena

s jedne i druge strane. Ti događaji uglavnom su se financirali apliciranjem projekata na na-

tječajima ili su sufinancirani donacijama i sponzorstvima.

Društvo od 2005. godine re-

Mandolinski orkestar HGD CG "Tripo Tomas"

dovito aplicira projekte na natječaj Općine Kotor i nikad se do ove godine nije dogodilo da Komisija ne prepozna interes Općine, na čemu smo joj zahvalni.

Međutim, na naše veliko iznenađenje, to se nije dogodilo ove godine nakon kandidiranja projekta „Kulturne manifestacije“. Komisija u sastavu: Tijana Čedenović, predsjednica, a članovi su: Madalena Jovanović, Đuro Radonjić, Jasminka Grgurević, Ljilja Radunović, Miroslava Cicović i Filip Petričević nije podržala projekt.

Analizirajući novonastalu situaciju, Upravni odbor Društva očitovao se javnim priopćenjem u kojemu stoji:

„Obraćamo se u povodu raspodjele sredstava Natječaja Općine Kotor za nevladine organizacije za 2013. godinu.

Naime, obaviješteni smo od Komisije Sekretarijata za kulturu, sport i društvene djelatnosti da Hrvatsko građansko društvo Kotor za projekt 'Kulturne manifestacije', prijavljen u redovitoj proceduri za 2013. godinu, nije dobilo nikakva sredstva uz obrazloženje da 'u ovom projektu Komisija ne prepoznaje stavke koje bi bile od interesa za Općinu'.

Hrvatsko građansko društvo apliciralo je s projektom 'Kulturne manifestacije' koji čine sljedeće manifestacije: 'Tripundanska večer', koncert KUD-a 'Vila Velebita' iz Pože-

ge, nastup mandolinskog orkestra HGDCG 'Tripo Tomas' i folklorne sekcije 'Bokeljske mornarice' u Svetome Filipu i Jakovu – Zadarska županija, koncert 'Od Kvarnera do lijepe Boke' i 'Božićni koncert'.

Neke od navedenih manifestacija već tradicionalno

2009. Red Stjepana Radića i predsjednika Ive Josipovića 2011. Red hrvatskog pletera, kao i Orden Crnogorske zastave III stepena dodijeljen od predsjednika Crne Gore, Filipa Vujanovića, 2011. godine, najbolji su dokaz uspješnosti rada našeg Društva. Ove nagrade dodijeljene su, između ostalog, i za afirmaciju kulturnih potencijala i kulturne posebnosti Općine Kotor, a to su i područja obuhvaćena natječajem, koje ova Komisija očito nije prepoznala.“

Ovo priopćenje dostavljeno je na adrese svih pisanih i elektroničkih medija, državnih i lokalnih institucija, važnijih nevladinih asocijacija, političkih stranaka koje čine vlast u Općini Kotor, kao i predsjednici Općine i pred-

Sa snimanja emisije 'Lijepom našom'

čine dio programa proslava Dana oslobođenja Kotora. Ove godine to će biti koncert 'Od Kvarnera do lijepe Boke'. 'Tripundanska večer' jedno je od najreprezentativnijih okupljanja Kotorana, prijatelja Kotora, te visokih gostiju i uzvanika, uključujući i predsjednike država Crne Gore i Republike Hrvatske.

Smatramo da spomenuta Komisija nije dovoljno kompetentna da prepozna interes Općine u ovom projektu te tražimo poništenje natječaja.

Najveća moguća državna priznanja za NVO sektor, kao što su nagrada 21. novembar od Općine Kotor za izniman doprinos, zatim odličja predsjednika Republike Hrvatske 2009. i 2011. godine za protekli rad i doprinos Hrvatskoga građanskog društva, Orden predsjednika Republike Hrvatske Stjepana Mesića

Folklorni sastav Bokeljske mornarice 809 uz pratnju mandolinskog sastava "Tripo Tomas"

sjedniku Skupštine Općine.

Nakon što će predstavnici HGD CG izvršiti uvid u predmetnu dokumentaciju natječaja i registrirati već uočene nepravilnosti u radu Komisije, Upravni odbor uputit će zahtjev drugostupanjskom tijelu za poništenje natječaja i ponovno razmatranje te ocjenu projekata.

*U POVODU 60-TE OBLJETNICE POSTOJANJA U ZAGREBU JE
PREDSTAVLJEN POMORSKI MUZEJ KOTOR*

Blago Boke predstavljeno u Zagrebu

**„Muzej - čuvar i istraživač pomorske povijesti i kulture
Boke kotorske“**

Piše:
Sanda Zenko

Uponedjeljak, 4. ožujka 2013. godine, u prostorijama Tribine grada Zagreba predstavljen je Pomorski muzej Kotor, u povodu 60. godišnjice postojanja, kao i dvije zanimljive knjige u njegovu izdanju: „Prčanj“ i „Graditeljstvo Kotora“.

O Pomorskome muzeju u Kotoru u povodu 60 godina

sc. Pejaković Vujošević navela je najznačajnije muzejske sadržaje i teme koje već dugi niz godina plijene pažnju svakog posjetitelja u originalnom postavu. Među artefaktima pomorske povijesti i kulture življenja koje je Boka baštinila upravo slavnim pomorstvom nabrojani su mnogi vrijedni i zanimljivi primjerci. U muzejskoj koncepciji svi su jednako kvalitetno tretirani u impozantnoj prostornoj dispoziciji koju, uza sve zahtjeve moder-

publikacije, kakav je „Godišnjak“, objavljuje i nova, proširena izdanja značajnih monografija za povijest Boke kao što je ona don Nike Lukovića „Prčanj“, koju su predstavili mons. Anton Belan, generalni vikar Kotorske biskupije i Slavko Dabinović, tehnički urednik „Godišnjaka“ i bibliotekar Pomorskoga muzeja.

Mons. A. Belan predstavio je životopis i značenje don Nike Lukovića, autora prvog izdanja

Učesnici tribine

njegova postojanja govorila je direktorica mr. sc. Mileva Pejaković Vujošević, koja je izlaganjem „Muzej - čuvar i istraživač pomorske povijesti i kulture Boke kotorske“ prisutne podsjetila na važnost memorije te značajnu ulogu ove institucije koja sažima i čuva povijest Boke još od 1952. godine.

Osim značajnih imena i datuma iz povijesti Muzeja, mr.

nog posjetitelja, omogućava ova barokna palača u svojoj raskoši.

Kratkim filmom - virtualnom šetnjom kroz muzejske salone - podsjetili smo se na onaj sjajan ugođaj koji su mnogi doživjeli u dosadašnjim posjetima, ali i zaželjeli novu priliku za obilazak.

U kvalitetnom poslovanju i ponudi muzej uz redovite

monografije „Prčanj“ ne samo kao jednog od njegovih najpoznatijih župnika, već i kao vrijednog i uglednog povjesničara, dobrotvora i mecena, čiji su zapisi i ostavština nastali marljivim i dugogodišnjim praćenjem života i događaja u njegovu rodnome mjestu.

O novom izdanju monografije, u kojem je originalan sadržaj dopunjen vrijednim ilustracijama i kvalitetnim fo-

Tribina u Zagrebu

tografijama, govorio je Slavko Dabinović predstavivši ovaj izdavački uradak kao zanimljivo štivo za svakog ljubitelja Boke.

Stručnu recenziju još jedne posebno zanimljive knjige o povijesno-umjetničkom i arhitektonskom naslijeđu „Graditeljstvo Kotora“ pročitao je don Ante Dragobratović, župnik u Dobroti, umjesto autora recenzije dr. sc. Tomislava Marasovića. Citirani su i mnogi drugi recenzenti koji su prepoznali vrijednost cjelovitosti ove urbanističke studije za jedan povijesni grad na istočnoj obali Jadrana. Za autora knjige arhitekta Svetislava Vučenovića i njegovo djelo dr. Miloš Milošević u svom osvrtu navodi: „Energičan i požrtvovan stručnjak koji ima dovoljno znanja i snage da brižljivo sredi toliko obimni i raznovrsni prikupljeni materijal o Kotoru kroz vje-

kove i da ga sustavno što šire obradi, sa svom neophodnom tehničkom i foto-dokumentacijom.“ Moderator predstavljanja ovih vrijednih knjiga Pomorskoga muzeja bio je dr. Josip Gjurović, predsjednik Bratovštine u Zagrebu.

Na kraju ovog, jednog u nizu kulturnih i prijateljskih susreta koje uspješno i učestalo održavaju Pomorski muzej u Kotoru i Hrvatska bratovština „Bokeljska mornarica 809.“ - Zagreb, mnogi odazvani zagrebački Bokelji, prijatelji Boke iz Zagreba i suradnici tih dviju institucija koji su ovom prilikom stigli i s Krka, na čelu sa direktoricom Centra za kulturu grada Krka gospođom Majom Parentić, imali su priliku kupiti primjerke ovih privlačnih naslova te u nastavku uz razgovor, ugodno druženje i pjesmu dogovoriti i buduće

susrete i zajedničke programe.

Na tribini su među prisutnima bili i ugledni gosti: mr. sc. Vesna Jurić Bulatović - pomoćnica ministrice kulture Republike Hrvatske, dr. sc. Radomir Pavićević - predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, Dušan Mišković - predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, Danilo Ivezić, dipl. politolog - tajnik Vijeća Crnogorske nacionalne manjine, Franjo Luković sa suprugom - predsjednik Uprave Zagrebačke banke, dr. sc. Lovorka Čoralic - znanstvena savjetnica Hrvatskoga instituta za povijest u Zagrebu, kao i ostali iz zagrebačke kulturne i društvene sredine. Veleposlanik Crne Gore u Hrvatskoj Igor Gradjević uputio je pismo isprike zbog nemogućnosti dolaska na skup zbog primanja visokog člana Vlade RCG.

*ŠKOLSKI BROD „JADRAN” – PLOVEĆI SPOMENIK POMORSTVA
JUŽNOSLAVENSKIH NARODA*

JEDRIMA KROZ ISTORIJU

Prvi dolazak JADRANA u Jugoslaviju - Tivat 1933. godine

Piše:
Siniša Luković

Ponos Mornarice Vojske Crne Gore, školski brod „Jadran”, na ljeto će ove godine navršiti čak 80 godina aktivne službe po čemu se taj brod svrstava u uski krug onih još malobrojnih pomorskih legendi, jedrenjaka, vitalnih veterana koji i danas sjeku valove svih svjetskih mora poput italijanskog broda „Amerigo Vespucci”, njemačkog „Gorch Foch-a”, američkog „Eagle-a” ili ruskog „Sedova”.

„Jadran” već osam decenija sigurno „bati” more, a njegova jedra pune vjetrovi koji su ga, tokom službovanja u Kraljevskoj mornarici Jugoslavije, italijanskoj, njemačkoj, Ratnoj mornarici JNA, a danas Mornarici Crne Gore, pronijeli po mnogim morima i okeanima na do sada izvedenom 21-nom dužem školskom krstarenju van Jadranskog mora. Ovaj atraktivni trojarbolni jedrenjak tipa barkantina uplovljavao je u brojne evropske, azijske, afričke i američke luke gdje je, od 1933. godine kada je stavljen u operativnu upotrebu, do dana današnjega nailazio samo na simpatije, oduševljenje i veliko interesovanje pomorskih stručnjaka i laika impresioniranih njegovom ljepotom. Njegove linije, koje bi historičari umjetnosti, poredeći ih sa danas gotovo kutijastim formama brodskih trupova, nazvali barokono raskošnim i razigranim, privlače poglede u svakoj luci u kojoj „Jadran” pristane.

„Jadran” je pokretni spomenik novije pomorske historije i tradicije svih južnoslovenskih naroda. Sve na njemu - svaki dio opreme je autentičan, onako kako je to bilo prije skoro 80 godina i radi na isti način kako je funkcionisao još 1933. godine kada je „Jadran” po prvi put uplovio u luku Ti-

Ovaj 'starac u najboljim godinama' živi je kulturno-istorijski i tehničko-brodograđevni spomenik, brod koji je kao malo koji drugi preživio turbulentna događanja u 20. vijeku na istočnoj obali Jadrana, a i dalje mladalačkom snagom vrši svoju misiju stručno-obrazovne i kulturne institucije.

vat. „Gradnja broj 669” kako je „Jadran” nazivan u internoj evidenciji svog graditelja, njemačkog brodogradilišta „Stulcken”, počela je 1930. godine u Hamburgu. Inicijativu za gradnju školskog jedrenjaka pokrenula je tadašnja

vrlo agilna jugoslovenska pomorsko-propagandna organizacija „Jadranska straža” koja je imala sjedište u Splitu, a ogranke u gotovo svim većim mjestima Kraljevine Jugoslavije. Pokrenuta je široka akcija prikupljanja novčanih priloga

Jadran u kotorskom zalivu 1970.

za gradnju jedrenjaka kojeg je „Jadranska straža“ namjeravala darovati Mornarici. „Jadran“ na kraju ipak nije bio „poklon naroda“ Mornarici, kako je to željela „Jadranska straža“, jer je ta organizacija uprkos velikim naporima, odlično osmišljenoj akciji i čak priređivanju posebne lutrije čiji je prihod bio usmjeren za izgradnju broda, uspjela da namakne tek oko milion tadašnjih dinara – nešto manje od osmine ukupno potrebnih sredstava. Najveći dio ostatka do ukupne sume od 8.407.030 dinara ili u protivvrijednosti 622.743 tadašnje njemačke rajhs-marke, obezbijeđen je iz budžeta Ministarstva Vojske i Mornarice Kraljevine Jugoslavije, dok je značajnu sumu iz ličnog fonda priložio i jugoslo-

venski kralj Aleksandar I Karađorđević. Zanimljivo je da su od odbora „Jadranske straže“ najviše novca za izgradnju broda prikupili „kontinentalci“ – odbor iz Sarajeva tako je skupio 310.850 dinara, Veliki Bečkerek (današnji Zrenjanin) 190.000, Beograd 150.000, Novi Sad 135.630 dinara... Primorci se baš i nisu proslavili jer je npr. Split uspio da sakupi tek 32.203 dinara, Sušak 22.000, Dubrovnik 3.000, a Cetinje je dalo simboličnih 1.500 dinara. Novi jedrenjak koji je projektovao hrvatski inženjer Josip Škarica, iz Njemačke je u Jugoslaviju stigao u ljeto 1933.

„Tip školskog broda ‘Jadran’, njegova konstrukcija, tehničke karakteristike, veličina i ostale osobine potanko su prethodno proučavane i konačno tako određene da objekat bude najbolje odgovarao specifičnim potrebama i zadacima naše ratne mornarice. Brod je građen po tipu križne škune sa tri čelična jarbola. Ploština svih jedara iznosi 800 metara kvadratnih. Brod posjeduje i zasebna rezervna jedra, koja stalno sobom nosi. Za pomoćni pogon ugrađena je moderna Dieselova mašina od 380 KS na šest cilindara, fabrikata Linke-Hofmann-Busch, koja daje brodu brzinu od 8 ipo čvorova, čime je brod pretvoren u motorni jedrenjak, odgovarajući tako sadašnjem napretku tehnike u toj grani brodogradnje“, opisao je u tadašnjim novinama svoju kreaciju konstruktor „Jadrana“, inženjer Josip Škarica. Brod koji je on „nacrtao“ dug je preko svega 60 metara, širok 8,9, a gaz mu iznosi 4,3 metra. Jedrenjak čelične konstrukcije spajan je tehnologijom zakivanja, ima tri palube, a puni deplasman broda iznosi 761 tonu. Visina velejarbola je 39,1 metar, ukupna dužina svih konopa u snasti potreb-

nih za upravljanje sa ukupno 12 jedara je veća od 11 kilometara, a „Jadran“ je svojevremeno na jedra, povoljan vjetar i sa uvježbanom posadom, postizao zavidnu maksimalnu brzinu od čak 14 čvorova.

Brod je originalno bio naoružan sa dva topa kalibra 47mm za salutne svrhe, te dva mitraljeza M7/12 i 56 pušaka za posadu. Stalna posada sastojala se od 12 oficira, 36 podoficira i čak 108 mornara.

Gromko odsvirani taktovi svečanih marševa sa instrumenata Mornaričke i Gradske muzike Tivat, postrojeni mornari i oficiri u svečanim bijelim odorama, visoki vojni i civilni funkcioneri i klicanje razdraganog bokeškog naroda, od rane zore skupljenog na obali i po barkama na moru Zaliva, dočekali su tog 16. jula 1933. lijepi novi jedrenjak. Brod koji je uz razvijenu zastavnu galu i sa na rubni pozdrav postrojenom posadom na palubi i po snasti, polako prilazio Tivtu, kao da je u Boku ponovno donio duh starih, romantičnih vremena kada su ovdašnji pomorci na sličnim jedrenjacima, nošeni udruženim snagama bogova Eola i Neptuna, punili najslavnije i kulturom i materijalnim bogatstvom najraskošnije stranice zalivske povjesnice.

Upravo se toga dana ponovno ispisivala istorija – u prvu luku u svojoj domovini - Tivat, uplovljavao je novoizgrađeni školski brod Kraljevske Mornarice Jugoslavije barkantin „Jadran“. Nakon dvadesetodnevnog putovanja i pređenih preko 3.100 milja iz Hamburga u Njemačkoj gdje je izgrađen, „Jadran“ je stigao u Boku, glavnu bazu tadašnje Kraljevske Mornarice Jugoslavije. Još dok je elegantni novi bijeli jedrenjak bio u vodama južnog Jadrana, polako se približavajući Ponti Oštro i Mamuli, pred njega su kao vjesnici do-

brodošlice izašli hidroavioni iz sastav Treće hidroplanske komande Pomorskog vazduhoplovstva Jugoslavije sa bazom u Kumboru. Kada je „Jadran“ pod komandom kapetana korvete Nikole Krizomalija ušao u Zaliv, u susret su mu krenule brojne svečano okićene barke Bokelja, a sa kuća načikanih uz obale na putu do Tivta, brod i posadu tradicionalno su, mahanjem lenculima i bijelim šugamanima, pozdravljali mještani.

Na mulu 1 Pomorskog Arsenala u Tivtu gdje je brod pristao, „Jadran“ su dočekali komandant Pomorske obalske komande, kontradmiral Marjan Polić, komandant Ar-

senala, kapetan bojnog broda Rikard Kubin, načelnik Opštine Tivat Antun Vuksanović, te čitav Mjesni odbor „Jadranske straže“ i lokalno Sokolsko društvo. Toga dana stvorila se jedinstvena veza između Tivta i „Jadrana“ koja traje već osam desetljeća, iako je brod formalno u sastav Flote KrMJ uvršten na velikoj svečanosti 6. septembra 1933. u Splitu. Uprkos tome što je tokom proteklih decenija službovao u Gružu, Puli, Šibeniku i Splitu, lijepi jedrenjak veći dio svog života proveo je u Tivtu gdje je u nekadašnjem Arsenalu redovno održavan, a i svi veliki remont i rekonstrukcije „Jadrana“ odradili su vještim rukama tivatskih meštara.

U godinama pred Drugi svjetski rat, „Jadran“ je obavio niz školskih krstarenja služeći za praktičnu obuku pitomaca Mornaričke akademije, a najčuvenije je svakako ono najduže putovanje kada je preplovio 11.262 milje, 1938. godine za Sjevernu Ameriku.

Navigacioni oficir „Jadrana“ tada je bio poručnik fregate Milan Spasić koji je kasnije, na kraju aprilskog rata, zajedno sa Sergejom Mašerom, da ne bi pao u ruke neprijatelju, digao u vazduh razarač „Zagreb“ i potonuo sa brodom u Tivatskom zalivu, zbog čega su obojica proglašeni narodnim herojima. Spasić se na krstarenju „Jadrana“ istakao izuzetno preciznom navigacijom jer je, nakon 23 dana plovidbe po nemirnom Atlantiku i često bez mogućnosti za astronomsko osmatranje zbog oblačnosti, doveo brod na očekivanu poziciju u blizini Bermudskih ostrva tačno u planirano vrijeme. Na brodu je tada u svojstvu broskog stolara bio ukrcan i kaplar Josip Nikolić iz Donje Lastve kod Tivta, zahvaljujući kojem je sačuvan kompletan i precizan spisak posade na tom istorijskom kr-

starenju „Jadrana“ za SAD, gdje je u Njujorku dio posade jedrenjaka posjetio i čuvenog jugoslovenskog naučnika Nikolu Teslu. Do početka Drugog svjetskog rat, školski brod „Jadran“ obavio je ukupno sedam dužih međunarodnih krstarenja, ploveći vodama Mediterana, Crnog, Crvenog, Egejskog, Mramornog i Tirenskog mora te tri puta i Atlantskim okeanom.

Nakon kapitulacije Kraljevine Jugoslavije „Jadran“ je u Boki Kotorskoj zarobila italijanska Ratna mornarica, preimenovala ga u „Marco Polo“ i koristila za školske svrhe da bi ga 1943. preuzeli Njemci koji nisu bili zainteresovani za plovila koja, poput ovog jedrenjaka, nisu imala borbenu namjenu. Zbog toga je i „Jadran“ kraj rata dočekao u ruiniranom stanju, bez većine svoje snasti i opreme, služeći kao most na jednom od kanala u Veneciji. Na zahtjev jugoslovenske Vlade jedrenjak je ubrzo vraćen i dotegljen u Tivat gdje je 21. aprila 1947. počela detaljna obnova gotovo potpuno uništenog „Jadrana“.

U tivatskom Arsenalu „Jadranu“ je kroz generalni remont koji je potrajao sve do sredine 1949. vraćen život – brod je detaljno obnovljen, ugrađen je novi glavni motor, nova drenaža, cjevovodi, elektroinstalacije, obnovljene su stambene prostorije, palubna oprema i postavljena potpuno nova snast, oputa i nova jedra. Budući da sačuvane predratne tehničke dokumentacije gotovo da više nije bilo, presudnu ulogu u obnovi broda činila su sjećanja starih Arsenalovih inženjera i meštara, pri čemu je opet marangun Josip Nikolić iz Donje Lastve koji je „Jadranom“ 1938. plovio za SAD imao ogromnog udjela.

Brod je jula 1949. vraćen u operativnu upotrebu u uvršten je u sastav Školskog

LIČNA KARTA BRODA „JADRAN“

„Jadran“ je jedrenjak deplovan 750 tona, dužine 60 metara preko svega, širine 8,9 i srednjega gaza 4,05 metara. Glavni jarbol mu je visine 39,1 metar od kobilice, a brod ima ukupno 933 kvadratna metra površine jedara. „Jadran“ ima i motor snage 490 konja sa kojim postiže brzinu od 9 čvorova. Svojevrsni kuriozitet je da na obimnoj i komplikovanoj snasti „Jadrana“, tj. jarbolima, križevima i jedrima, ima čak preko 11 kilometara dužine raznovrsnih konopa. Brod je izgrađen je od čeličnih ploča spojenih zakovicama jer u vrijeme izgradnje „Jadrana“ još nije bila poznata tehnologija elektrolučnog zavarivanja metala. „Jadran“ nosi i 179,5 tona balasta raspoređenog u blizini kobilice radi poboljšanja stabilnosti, a pomorci koji su njime plovili ističu da je riječ o izuzetno sigurnom brodu odličnih maritimnih karakteristika.

Na tivatskoj rivi

odreda Jugoslovenske Ratne mornarice sa bazom u Divuljama kod Splita. "Jadran" je opet preuzeo svoju ulogu "škole pod jedrima" pa je sa pitomcima nove, socijalističke mornarice opet plovio Jadranom, Sredozemljem i Crvenim morem. Dužih međunarodnih krstarenja poput onih predratnih, međutim, više nije bilo jer je tu ulogu na sebe preuzeo mnogo veći školski brod JRM, "Galeb". Novi generalni remont "Jadrana" odrađeni su 1956. - 1957. godine, 1967. - 1969. te ponovno 1983., svaki u tivatskom Arsenalu.

Izbijanje rata u bivšoj SFRJ brod je 1991. opet zateklo u Tivtu, ovog puta na tzv. malom remontu. Od tada do danas "Jadran" je opet neprekidno vezan sa Tivtom i Bokom, a ovaj brod je 1998. bio čak glavna zvijezda predstavljanja tadašnje SRJ na svjetskoj izložbi EXPO u Portugalu.

Slavni jedrenjak je 2005. godine pozvan da učestvuje na velikoj proslavi 200-te godišnjice Trafalgarske bitke u Velikoj Britaniji. "Jadran" se tada u Portsmutu našao među nekoliko desetina najmoćnijih i najljepših ratnih i školskih brodova iz cijelog svijeta, a smotru ove impozantne flote usidrene u moreuzu Solent izvršila je lično britanska kraljica Elizabeta II.

Ploveći na školskim krstarenjima "Jadran" već desetljećima služi kao učionica za navigaciju i pomoračke vještine mladim pitomcima ratne i u novije vrijeme i trgovačke mornarice, ali je i najbolji reprezent države pa ga često obilaze strani diplomatski i vojni predstavnici.

„Od 'Jadrana' se i danas traži da sjaji i izgleda bolje, traži se više mladih mornara, podoficira i oficira da mu bolje služe, traži se više morskih milja pod njegovom kobilicom,

traži se prilika da mu jedra ne pune samo ovaj naš jugo i bura, već i mnogi vjetrovi drugih mora i zemalja i traži se od 'Jadrana' da poslušno odgovori vremenu u kojem živi i da prihvati savremena sredstva i opremu. Ovaj 'starac u najboljim godinama' živi je kulturno-istorijski i tehničko-brodograđevni spomenik, brod koji je kao malo koji drugi preživio turbulentna događanja u 20. vijeku na istočnoj obali Jadrana, a i dalje mladalačkom snagom vrši svoju misiju stručno-obrazovne i kulturne institucije. Neka su mu uvijek puna jedra, nek mu je posada spretna i okretna, neka svakog dana ima sve više poštavalaca i neka svake godine na svojoj palubi 'Jadran' ima sve više đaka i studenata, željnih pomoračkih znanja i morskih putovanja“, kaže o jedrenjaku -slavljeniku komandant Mornarice VCG, kapetan bojnog broda Darko Vuković.

“Korakom stotinu godina - stolivska kartolina”

Glavna manifestacija u sklopu ovogodišnje Fešte kamelija održana je na stolivskoj rivi, uz svečano otvorenje, suhe smokve, priganice i rakiju, kulturno-zabavni program, izložbu od cvijeta kamelije, likovnih i literalnih radova i tradicionalnu mušuljadu i crno vino.

Piše:
Ilko Marović

Ovogodišnja manifestacija **Fešta kamelija**, u organizaciji Šoping centra Kamelija i NVU “Kamelija – Stoliv”, započela je 16. ožujka igrokazom pod nazivom “**Korakom stotinu godina - stolivska kartolina**”.

Programom u Šoping centru Kamelija koji je vodila Dolores Fabijan gostima je na zanimljiv način kroz piću, običaje i tradiciju prikazan način života nekada u Stolivu – druženja, običaji, svadbe... Izložbom starih fotografija posjetiteljima su prikazani nekadašnje bućarsko i streljačko društvo, tamburaški zbor, dramska sekcija, a posebnu draž ovoj “kartolini” dale su fotografije starih stolivskih ulica, kuća,

Aranžmani kamelije

Stoliv nekad

obale, mandrača... Sve je to bilo popraćeno klapskom pjesmom uz gitare i mandoline stolivskih entuzijasta, a vrijedne Stolivljanke ovu vedru kartolinu začinile su okusima roštula, suhih smokava i priganica, rakijom i vinom.

Od 22. do 27. ožujka u Stolivu je boravila grupa od tridesetak uzgajivača kamelije iz njemačkoga grada Aachena. Među ostalim aktivnostima, oni su šetajući stazama Vrmca obišli i Gornji Stoliv. Oduševljeni njegovom ljepotom, zanimali su se za nastanak mjesta, kada je građeno, kako je dopreman materijal i sl., a posebno zanimanje pokazali su za gustu šumu kostanja.

Boraveći u Stolivu posjetili su i uređene vrtove, bašte i đardine s procvjetalim kamelijama. Bili su zadivljeni načinom na koji žene Stoliva uzgajaju svoje kamelije u pri-

rodnom ambijentu. Svi uzgajivači, osim na Mediteranu, kamelije isključivo gaje u staklenim baštama, a rasadničari se natječu kako bi ukrštanjem dobili neku novu vrstu. Naše aktivistkinje dobile su od go-

stiju iz Njemačke nove vrste kamelija koje će ponosno uzgajati u svojim đardinima.

U sklopu manifestacije Fešta kamelija u Stolivu 22. ožujka održana je **izložba aranžmana**

Dolazak kapetana s kamelijom

od cvijeta kamelije u Galeriji solidarnosti u Starome gradu, a posjetitelji su je mogli pogledati i sljedećeg dana, nakon čega je prenesena u Dom kulture "Niko Bilafer" u Stolivu.

Usporedno s događajima u cvijetnim baštama Stoliva održavala se i **likovna radionica u prirodi** u kojoj su sudjelovali učenici OŠ "Drago Milović" iz Tivta, OŠ "Nikola Đurković" iz Radanovića i iz Resornog centra za školovanje i rehabilitaciju djece oštećenog sluha iz Kotora. Stolivske domaćice potrudile su se da domaćim delicijama počaste sve sudionike.

Glavna manifestacija u sklopu ovogodišnje **Fešte kamelija** održana je na stolivskoj rivi i na platou iza Doma kulture "Niko Bilafer", tradicionalno 22. put, uz svečano otvorenje, suhe smokve, priganice i rakiiju, kulturno-zabavni program, izložbu od cvijeta kamelije, likovnih i literalnih radova i tradicionalnu mušuljadu i crno vino.

Muljanska kartolina Stolivu

Manifestacija je počela sceniskim prikazom na stolivskoj rivi, kojom je simbolično predstavljen dolazak pomorca, kapetana koji svojoj supruzi u znak ljubavi nakon godine dana provedene u čekanju da

se vrati s putovanja poklanja cvijet kamelije. Kameliju su davne 1870. godine donijeli pomorci u Boku iz dalekog Japana. Ove godine u ulozi kapetana i njegove drage našli su se **Snežana i Ilko Marović**.

S otvaranja u Šoping centru Kmaelija

Fešta u Stolivu

Feštu je službeno otvorio predsjednik kotorskog parlamenta **Nikola Bukilica** koji je naglasio njezin značajan doprinos u promicanju i valorizaciji turističkih posebnosti Kotora i Boke. "Ova fešta se mora promovisati više i dalje od lokalnog prostora i kamelija treba da bude brend Boke kotorske. Uz agrume, mimozu, magnolije, ali i lavandu i ružmarin, kamelija je ljepotica, ali to nije dovoljno... Ona mora pronaći mjesto na reklamama i u marketingu, kao suvenir ovog kraja", poručio je Bukilica.

Mnogobrojnim prisutnima u ime organizatora MZ Stoliv i NVU "Kamelija" obratili su se **Romeo Mihović** i **Vinko Vujović**.

Za domaće i strane goste izveden je kulturno-zabavni program, koji je kao i čitavu Feštu kamelija vodila šarmantna **Dolores Fabijan**. U programu su nastupili: folklorni ansambl "**Rumija**" iz Bara,

maržoretkinje "**Fešta**" i maržoretke tivatskoga plesnog studija "**Modest**", a učenici osnovnih škola predstavili su svoje likovne i literarne radove.

Pročitana je i redoslijed za najbolje aranžmane od cvijeća. **Muljanska kartolina**, autorice Gracijele Jovičević, najbolja je kreacija ovogodišnje izložbe aranžmana od cvijeta kamelije, odlučio je žiri uzgajivača iz Njemačke. Kreacija ujedinjuje kolekciju starih fotografija i pjesama, koje svjedoče o nekadašnjim druženjima mještana za vrijeme crkvenih i svjetovnih svečanosti, ali i panoramu Mula, izgled ulica, kuća, obale, a sve to diskretno prekriveno po rubovima mrežom i laticama cvijeta nesvakidašnje ljepote. Do nje je bila košarica cvijeća izduženog oblika, školjke i mali jedrenjak. Druga nagrada pripala **Dami s kamelijama**, a treća **Putu od stotinu godina**.

Dardin **Naste Knez** ove godine izabran je za najljepši.

U koncertnoj dvorani Muzičke škole Kotor, u petak 5. travnja, nastavljena je ovogodišnja "Fešta kamelija" koncertom mladih muzičkih stvaratelja, a sve to pod nazivom **Kameliji s ljubavlju**.

Bal kamelija s izborom ovogodišnje dame bit će organiziran u subotu 20. travnja u hotelu "**Vrmac**" na Markovom rtu.

Sve fešte kameliji u čast završavaju u nedjelju 28. travnja, uz "**Camellia trophy**" kada će u akvatoriju ispred Stoliva biti održano prvenstvo u ribanju drvenim barkama, zatim jedriličarska regata, defile i natjecanje veslača u drvenim barkama, proglašenje najboljih u pojedinim kategorijama, zabavni program i objed, a bit će organiziran **stručni skup o očuvanju drvenih barki**.

U LUKU KOTOR UPLOVIO MEGAKRUZER „MSC DIVINA”

„Divina” otvorila nautičku sezonu

Prema najavama, u kotorsku luku ove sezone uplovit će skoro 400 većih i manjih kruzera i dovesti oko 300.000 putnika.

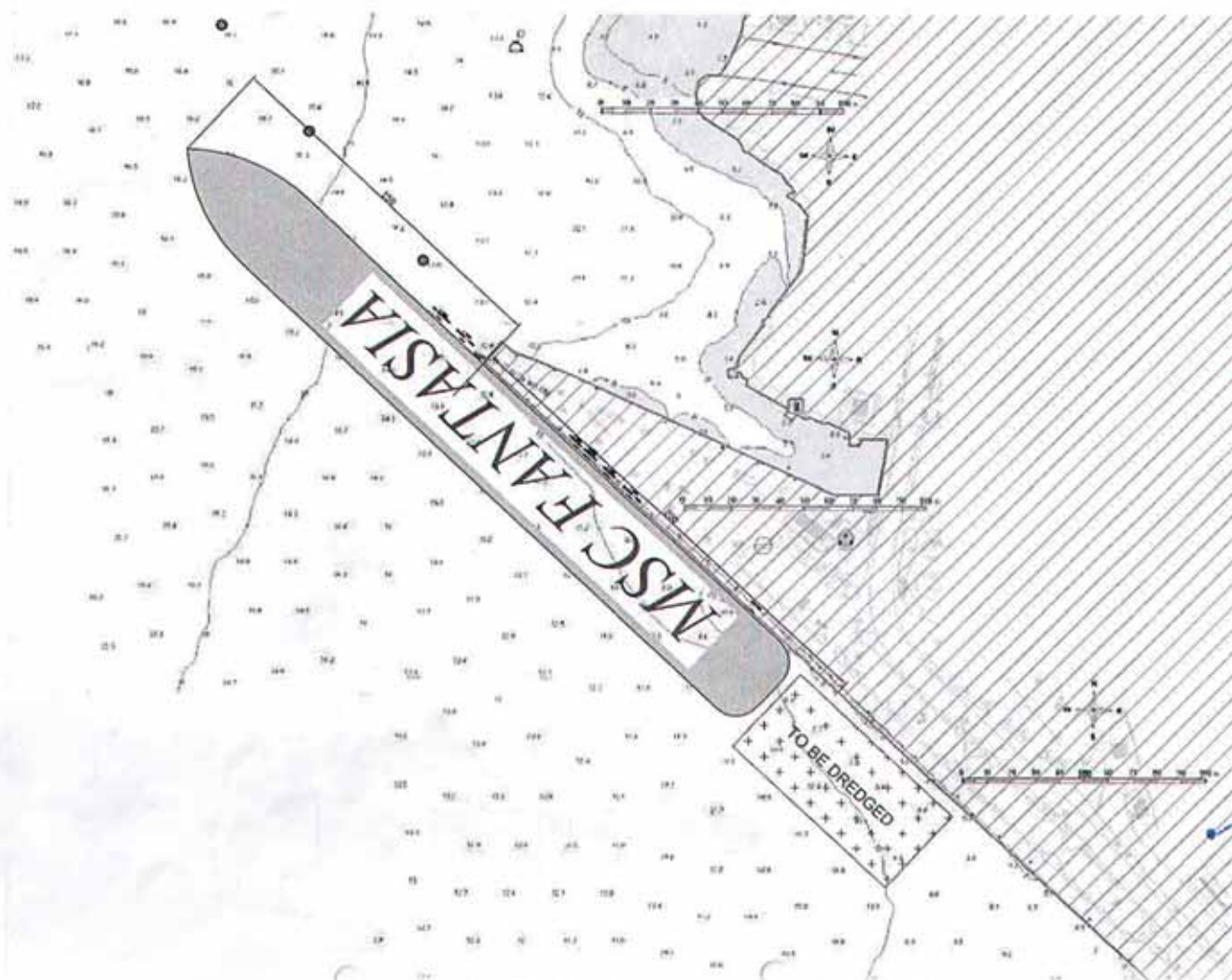
MSC Divina

Priredila:
Tijana Petrović

Nova nautička sezona u Kotoru ove godine počela je 21. ožujka i to zaista impresivno – dolaskom megakruzera „MSC Divina”, najvećeg broda koji je do sada uplovljavao u Boku kotorsku. „MSC Divina”, kruzer dugačak 333 metra, vlasništvo je talijansko-švicarske kompanije „Mediterranean Shipping Company S.A. (MSC)”, jedne od najluksuznijih brodskih kompanija na svijetu. Divina može primiti do četiri tisuće putnika i nešto više od 1.300 članova posade. Uz najsuvremenije tehničke i sigurnosne

Luksuz na palubi

Jedan od modela za siguran vez megakruzera

Dolazak Zenitha nakon Divine

Razmjena poklona - kapetan Divine i Vasilija Kusovac

sustave, brod karakterizira hotelski dio koji, uz stotine putničkih kabina i apartmana, čini veliki broj restorana i barova, šoping i spa centar, pet bazena, kasino, kao i teatar s 1.600 sjedala. O luksuzu ovog broda govori i stubište ukrašeno Swarovski kristalima, kao i najluksuzniji apartman na palubi šesnaest, dizajniran prema sugestijama glumice Sofije Loren, inače kume ovog i svih ostalih kruzera iz flote MSC.

Dolazak „Divine” u Kotor i početak nautičke sezone pozdravili su čelnici Skupštine

općine i Luke Kotor koji su ovom prilikom razmijenili poklone s predstavnicima kompanije i kapetanom broda.

Prema riječima direktora kotorske luke Vasilija Kusovca, kompanija MSC zainteresirana je za proširenje suradnje s našom lukom. Oni su uputili zahtjev da se na vez primaju brodovi duži od 330 metara, što se u postojećim uvjetima ne može ostvariti. Da bi se veliki kruzeri od po 139.000 tona sigurno vezali uz operativnu obalu, potrebno je izvršiti i određene preinake u kotorskoj

luci među kojima je najvjerojatnija instalacija posebnoga priveznog piona u moru zapadno od vrha Luže. Na taj način brodovi dugi preko 330 metara, kakvi su kruzeri treće generacije, tipa „Fantasia” i „Divina”, mogli bi pristajati uz obalu i vezivati se krmom okrenuti prema Starome gradu.

Kusovac je rekao da su iz MSC-a izrazili spremnost za financiranje svih potrebnih radova na osiguranju sigurnog veza za megakruzere, uz uvjet da njihovi brodovi imaju prioritet veza u trenutku dolaska. Talijansko-švicarska kompanija u tom slučaju ne bi imala udjela u vlasništvu Luke Kotor, već bi se uložena sredstva odbijala od cijene usluga pruženih brodovima MSC-a.

Kusovac je najavio da će od 8. od 12. travnja u Kotoru boraviti stručnjaci iz Slovenije (koji su sudjelovali u gradnji Luke Kopar) kako bi pokušali naći rješenje odnosno izabrali najbolji model za siguran vez megakruzera.

Kako bi se unaprijedila sigurnost plovidbe u Bokokotorskom zaljevu, Luka je osigurala dvije nove meteorološke postaje, od kojih je jedna postavljena na lučkome pomorskom svjetlu na Luži, dok će druga biti instalirana na obalnome svjetlu 'Turski rt' na Verigama. Na ovaj način dobivat će se podaci o temperaturi i vlažnosti zraka, kao i o smjeru i brzini vjetra, što je posebno važno pri manevriranju kruzera. Vrijednost investicije isnosi deset tisuća eura, a postavljanje postaje obavlja Hidrometeorološki zavod Crne Gore, čijom će se mrežom dobivati podaci.

Prema najavama, u kotorsku luku ove sezone uplovit će skoro 400 većih i manjih kruzera i dovesti oko 300.000 putnika.

**DUGOGODIŠNJI PROCES RASPRAVE
S RELEVANTNIM INSTITUCIJAMA
U OPĆINI KOTOR O VRAĆANJU
STAROGA IZGLEDA GLAVNIH
GRADSKIH VRATA**

Vratiti stari izgled gradskim vratima

**Naš Glasnik
se i ovaj put
pridružuje
inicijativi
preinake glavnih
gradskih vrata
kako bi ona
ponovno zasjala
prvim sjajem i
odražavala pravu
povijest ovoga
staroga grada.**

Priredio:
Joško Katelan

U Glasniku broj 12 iz 2004. godine objavili smo tekst mr. Jovana Martinovića „Novi (stari) izgled vrata od mora“ u kojemu je govorio o povijesti gradskih vrata

Glavna gradska vrata do 1945.

Današnji izgled gradskih vrata

i o njihovoj sudbini, a posebno o nemilim događajima 1945. godine kada je grupa vandala uklonila povijesna obilježja i ugradila heraldičke elemente Federativne Narodne Republike Jugoslavije. On je još 1990. godine, tada stručni suradnik Općinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture u Kotoru, dao svoj „**PRIJEDLOG ZA RE-STAURACIJU IZVORNE CJELINE GLAVNIH GRADSKIH VRATA**“:

Da bi se postigla što autentičnija rekonstrukcija glav-

nih gradskih vrata Kotora, odnosno njihova originalnog izgleda, a u cilju ostvarivanja njihova povijesnog integriteta, osnovni preduvjet je prihvaćanje i vrednovanje dvije posebne cjeline: Originalni ansambl vrata iz 1555. godine i dekorativni timpanon iz 1897. godine.

S tim u vezi, predlaže se rekonstrukcija ansambla vrata iz 1555. godine koja bi se izvršila odmah, u prvoj fazi rada, i to na sljedeći način:

Ploču s datumom oslobođenja grada: 21. XI. 1944. izvaditi iz okvira s ornamentom žioke na raboš, a sam okvir također ukloniti pošto stilski ne pripada cjelini vrata;

O sudbini te ploče odlučiti naknadno; može se postaviti na nekom mjestu pokraj glavnih vrata koje mora biti posebno određeno, jednako kao i sadržaj teksta na ploči, kako ne bi dolazilo do zabuna s ironičnim prizvukom:

U tako stvoreni prostor postaviti lijepi barokni kameni reljef iz XVII. stoljeća, na kome su kao ravnopravni partneri predstavljeni stari zaštitnik Kotora sveti Tripun s modelom grada u ruci – simbol što je sve do XIX. stoljeća istodobno bio grb grada – te mletački krilati lav:

Ukloniti parolu TUĐE NEĆEMO, SVOJE NEDAMO, koja je odgovarala jednom vremenu i tadašnjem političkom trenutku, a vratiti vječno važeću izreku: IUSTITIA REGNORUM FUNDAMENTUM.

Pošto bi se na taj način ostvarila najpribližnija rekonstrukcija povijesne cjeline ansambla vrata iz 1555. godine, za definiranje heraldičke kompozicije u dekorativnom timpanonu nad tom rekonstruiranom cjelinom, predlaže se u drugoj fazi radova:

Rekonstruirati grifone koji su podržavali grb u ovalnome baroknom okviru iako se oni rijetko susreću u heraldičkom repertoaru naših zemalja, ali predstavljaju svjedočanstvo jednog vremena;

U ovalnom okviru, umjesto neprikladnoga jugoslavenskoga grba isklesati grb grada Kotora: štit podijeljen na tri dijela na kojima su prikazani sveti Tripun, jedna kula i lav (ali nikako ne krilati mletački lav s knjigom). Simbolika toga grba je sljedeća: grad Kotor čuvaju njegov patron sveti Tripun, njegove kule i bedemi, te

hrabrost njegovih građana.

Na taj način bi se ispoštovala konzervatorske norme iz Venecijanske povelje o vrednovanju svih povijesnih promjena i kvalitetno najčistijih karakteristika na jednom spomeniku, pogotovo na ovako monumentalnom ulazu u grad svjetske baštine UNESCO-a kakav je Kotor. Trebalo bi nastaviti akciju na rekonstrukciji i restauraciji svih ostalih navedenih spomenika, stradalih u nerazumnom i rušilačkom divljanju neodgovornih i zavedenih pojedinaca...

...Glavna gradska vrata zauzimaju najistaknutije mjesto i predstavljaju prvi dojam koji posjetilac dobije kad ulazi u stari grad Kotor. A kao osnovni moto mora biti ona pjesnikova misao: „POKOLJENJA DJELA SUDE ...“!

Ove godine, ponukan aktivnostima Zajednice Italijana Crne Gore Kotor, magistar Martinović je ovako predložio:

„Prije dvije godine, u potpunosti tišini i bez ikakve pompe, izvršena je restauracija jednog vrlo vrijednog spomenika prošlosti našeg starodrevnog grada, obnova reljefa lava Svetog Marka iz XVII vijeka na bastionu Valijer, desno od Morskih vrata, uništenog nakon oslobođenja Kotora 1944. godine. Restauraciju je organizirala Zajednica Talijana Crne Gore Kotor uz pomoć talijanske regije Veneto, a izveo je vrlo uspješno akademski vajar Goran Moškov iz Kotora uz pomoć savjetnika konzervatora Magdalene Radulović i arheologa Predraga Lutovca.

Zajednica Talijana je nedavno dobila sredstva za restauraciju drugog reljefa mletačkog lava na bedemu lijevo od Morskih vrata, u parku kafane Dojmi, te za restauraciju stuba Zdravstvenog ureda u Perastu, bezrazložno oštećenih ili uništenih otprilike u isto vrijeme.

Međutim, u ovoj restauraciji

Prijedlog novog izgleda vrata

i rekonstrukciji spomeničkih cjelina predstoji najkrupniji zadatak – restauracija najpribližnijeg originalnog izgleda Morskih vrata, koja se predlagala već jedno tridesetak puta tokom posljednjih pedeset godina. Ovu bi restauraciju trebalo izvesti u nekoliko faza, zavisno od raspoloživih sredstava. Tako bi u prvoj fazi ploču sa petokrakom i datumom oslobođenja grada 21. XI 1944. trebalo pažljivo izvaditi i premjestiti u prethodno pripremljeni prostor na dijelu bedema lijevo od Morskih vrata. Na njeno mjesto bi trebalo, uz male adaptacije, ugraditi već postojeći reljef na kome su – kao jedinstveni prikaz toga tipa na istočnoj jadranskoj obali – isklesani patron grada Kotora, Sveti Tripun sa modelom grada u ruci, i lav Svetog Marka. Ovaj reljef je značajno umjetničko djelo koga je početkom XVIII vijeka izradio mletački vajar Francesko Penso zvani Kabjanka tokom svog boravka u Kotoru i rada na veličanstvenom oltaru u crkvi Svete Klare (Svetog Antuna), oltaru crkve Svetog Josipa i ukrašavanju Relikvijara kate-

drale bazilike Svetog Tripuna.

U daljoj drugoj fazi rekonstrukcije izgleda Morskih vrata trebalo bi izvesti restauraciju kamenih grifona koji su podržavali nekadašnji grb Austro-ugarske monarhije, odnosno preklesati grb Demokratske Federativne Jugoslavije (sa pet buktinja!) koga bi trebalo zamijeniti sadašnjim opće prihvaćenim grbom općine i grada Kotora, na kome su tri lika: Sveti Tripun sa modelom grada, jedna kula i lav u propinjanju, koji simboliziraju Svečevu zaštitu, neosvojivost tvrđave i hrabrost građana.

Ovi vrijedni restauratorski i konzervatorski zahvati će povratiti našem gradu nekadašnji sjaj i raskoš, te stoga ne bi smjeli biti dirigirani ili osujećivani nekim političkim ili drugim razlozima i implikacijama.“

Naš Glasnik se, dakle, i ovaj put pridružuje inicijativi preinake glavnih gradskih vrata kako bi ona ponovo zasjala pravim sjajem i odražavala pravu povijest ovoga staroga grada.

*MEĐUNARODNI DAN ŽENA 8. OŽUJAK OBILJEŽEN NA SVIM
MERIDIJANIMA*

Umjesto cvijeća – obezbijediti ravnopravnost

Priredila:
Tijana Petrović

Međunarodni dan žena obilježava se 8. ožujka svake godine. Tog dana slave se ekonomska, politička i društvena dostignuća pripadnica ženskoga spola. Dan žena vezuje se uz prosvjede radnika New Yorka jošavnog 8. ožujka 1857. godine. Otad je ovaj dan simbol otpora neravnopravnosti žena u svijetu. Neraskidivo je povezan s Klarom Cetkin, Rozom Luksemburg i 1917. godinom kada je 8. ožujak prihvaćen kao Međunarodni dan žena.

Ipak, u zapadnome svijetu ovaj se praznik uglavnom pre-

Na ovaj dan pozivaju se svi da daju svoj doprinos ukidanju diskriminacije žena u teoriji i praksi, ali se i apelira na vlasti da politika koja se vodi bude u skladu s potrebama žena.

stao obilježavati 30-ih godina prošlog stoljeća, dijelom i zbog toga što ga se povezivalo s komunizmom. U tim zemljama obilježava se Majčin dan kao blagdan u čast majki i majčinstva i to svake druge nedjelje u svibnju. U Južnoafričkoj Republici Dan žena slavi se 9. kolovoza, u Gvineji 27. kolovoza, u Tunisu 13. kolovoza, u Boliviji 27. svibnja. Različiti su

datumi i u Iraku, na Tajlandu, u Japanu, Turkmeniji, Indoneziji...

Dan žena ostao je državnim praznikom u Rusiji, Bjelorusiji, Ukrajini, Kazahstanu, Kirgiziji, Moldaviji, Mongoliji i Tadžikistanu, a obilježava se cvijećem i poklonima. Međutim, 1975. godine, koja je proglašena Međunarodnom godinom žena, Ujedinjeni narodi

Malala Yousafzai, pakistanska heroína

Od ukupnog broja stanovnika u Crnoj Gori 50,61 posto čine žene. Od 620.029 stanovnika koliko ih je CG imala prema popisu iz 2011. godine, žena je 313.793, a muškaraca 306.296. „Manjak“ muškaraca je i u mnogim zemljama Europe: u Hrvatskoj na stotinu žena dolazi 93 muškarca, u Srbiji – 95, dok u Rusiji na 100 žena dolazi 85 muškaraca.

službeno su počeli obilježavati Međunarodni dan žena. Danas mnoge organizacije u svijetu obilježavaju ovaj datum, a neke se nastoje izboriti da postane državnim praznikom tamo gdje to još nije slučaj. Na ovaj dan pozivaju se svi da daju svoj doprinos ukidanju diskriminacije žena u teoriji i praksi, ali se i apelira na vlasti da politika koja se vodi bude u skladu s potrebama žena.

Šefica Ureda za rodnu ravnopravnost u Crnoj Gori, Nada Dobnjak, rekla je da žene moraju biti svjesne svojih vrijednosti, znanja, važnosti i kapaciteta u provođenju procesa promjene rodni uloga, razbijanja stereotipa i izgradnje društva jednakih šansi i mogućnosti. „To jest odgovoran posao i ponekad izgleda nemoguće nešto promijeniti, ali zabavno je raditi nemoguće stvari“, rekla je Dobnjak.

Ove godine oglasio se u povodom Dana žena svojim autorskim tekstom i generalni tajnik Ujedinjenih naroda Ban Ki-mun. „Nasilje nad ženama: pretvoriti zgražavanje u akciju“, naslov je teksta u kojem on podsjeća na silovane žene i one pretučene do smrti; tinejdžerke na koje je pucano iz neposredne blizine jer su se usu-

dile tražiti obrazovanje... ”Ova zvjerstva koja su s pravom izazvala globalno ogorčenje dio su puno većeg problema koje prožima svako društvo i svako područje života. Osvrnite se na žene oko sebe. Razmislite o onima koje volite u svojim po-

rodicama i zajednicama. Shvatite da postoji statistička vjerojatnoća da su mnoge od njih tijekom svoga života pretrpjele nasilje. Još više njih je tješilo sestru ili prijateljicu i dijelilo njihovu tugu i bijes nakon nekog napada“, poručio je Ban Ki-mun.

6. 3. 2013. *Vujanović u Kotoru*

Za vrijeme posjeta predsjednika Crne Gore Kotoru organiziran je koktel u Galeriji solidarnosti u starome gradu na koji je pozvana i delegacija HGD CG.

Na koktelu su bili prisutni Mirko Vičević, Danijela Vulović i Tripo Schubert.

16. 3. 2013. *Promocija knjige „Zbornik Stijepa Obada“*

U organizaciji Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore u Galeriji solidarnosti, palača Pima, čitalačkoj publici predstavljena je knjiga „Zbornik Stijepa Obada“. Knjiga je nastala u povodu 80. obljetnice života i 50. obljetnice znanstvenoga rada zaslužnoga hrvatskog povjesničara, znanstvenika i kulturnog djelatnika, prof. dr. sc. Stijepa Obada iz Zadra. Domaćin i moderator skupa bila je mr. Marija Mihaliček, povjesničarka umjetnosti, koja je govorila o Stijepi Obadu, a o knjizi su govorili dr. sc. Marko Troglić, dekan Filozofskog fakulteta u Splitu i dr. sc. Josip Vrandečić, pročelnik Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu.

Autor Stijepo Obad kazao je kako ga je Zbornik iznenadio, razlikuje se od drugih po tomu što u njemu sudjeluju njegovi bivši studenti koji istražuju novovjekovnu hrvatsku povijest ponajviše Dalmaciju.

“U Boku dolazim iz Dalmacije i Hrvatske s uzbuđenjem s obzirom na to da sam iz susjedstva, iz Konavala, zatim kao osviješten na povijesne okolnosti i istraživanja koja sam proveo od Raba, Karlobaga pa do Buljarice i Spiča dokle je išla granica Dalmacije. U istraživačkom radu jednako sam se usmjerio na Boku kotorsku odnosno na Hrvate Boke kotorske.”

Profesor Obad u svom emotivnom govoru prikazao je jedno razdoblje novije političke povijesti o migraciji stanovništva prema Boki, političkim prilikama 1848., “naši ljudi bili su za sjedinjenje s Hrvatskom tada se budila nacionalna svijest, to je jako važno i ja sam to u svojim radovima obrađivao, jer su prvobitno na ovim prostorima živjeli katolici i Hrvati, a kasnije dolaze ostali. Osobito sam ovu tematiku obradio u zborniku “Hrvati Boke kotorske” – zahvaljujući HGD-u na promociji, završio je prof. Stijepo Obad.

Dr. Obad do umirovljenja 2000. g. predavao je kolegije Opće i hrvatske povijesti novog vijeka na Odjelu za povijest Sveučilišta u Zadru. Zbog kadrovske podrške i nastavnih procesa, i u mirovini predaje na Odjelima za povijest Pedagoškog i Filozofskog fakulteta u Osijeku i Puli, Odjelu za kulturu i turizam i Visokoj učiteljskoj školi Sve-

učilišta u Zadru te na Visokoj katehetsko-teološkoj školi u Zadru. Autor je više knjiga, stotina znanstvenih i stručnih radova. Urednik je brojnih zbornika, sudionik stručnih skupova. Sudionik je Hrvatskog proljeća 1970-ih, pokretač i svojevremeno predsjednik zadarskih ogranaka Matice hrvatske, Hrvatskog kulturnog društva 'Napredak' i Družbe braće Hrvatskog zmaja. Za znanstveni, stručni, nastavnički i kulturni rad dobio je odlikovanje Reda Danice hrvatske s likom Marka Marulića, nagradu za životno djelo Zadarske županije i Grada Zadra, srebrnu medalju Družbe braće hrvatskog zmaja i druga priznanja.

Predstavljanje su uveličale violinistkinje, učenice Srednje muzičke škole „Vida Matijan“ iz Kotora - Kristina Katelan uz klavirsku pratnju prof. Tamare Jovičević i Dora Škapul uz klavirsku pratnju Nine Vuleković.

19. 3. 2013. Natječaj Općine Kotor

Na raspisani natječaj Općine Kotor HGD CG je kandidiralo jedan projekt o organiziranju kulturnih manifestacija u 2013. godini.

20. 3. 2013. Sastanak redakcije časopisa „Hrvatski glasnik“

Uz redovitu analizu aktualnog broja „Hrvatskoga glasnika“ dogovorene su teme za „Hrvatski glasnik“ br. 95. Razgovaralo se i o nužnosti pregovora s distributerskim tvrtkama koje bi omogućile prodaju „Glasnika“ na svim kioscima u Crnoj Gori na kojima se prodaje dnevni tisak i revijalna izdanja. Prvo će se razgovarati s tvrtkom „Rokšped“. Dogovoreno je da se uvede i jedna nova rubrika kojom bi se prezentirali lokalni kulinarski specijaliteta.

HOMMAGE NJEGOŠU

Zagreb, Muzej Mimara 4. 4. 2013.

U prepunom Muzeju Mimara javnosti Zagreba i Hrvatske svečano je predstavljen projekt *Hommage Njegošu* kojim su Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i njeni članovi u suradnji s Dimitrijem Popovićem obilježili 200-tu godišnjicu rođenja Petra II. Petrovića Njegoša, u organizaciji Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, Koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području RH, Ambasade Crne Gore u RH i Muzeja Mimara, a pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske.

Brojni istaknuti pojedinci kulturnog, javnog, političkog života Zagreba i Hrvatske kao i brojne Crnogorke i Crnogorci koji žive u Republici Hrvatskoj prisustvovali su manifestaciji čiji je središnji dio bio predstavljanje Dimitrijeve monumentalne skulpture „U slavu Njegoševu misli“ koja je inspirirana Njegoševom poetsko-filozofskom i vjerskom misliju. Izradu skulpture financirali su donacijama članovi Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i prijatelji Crne Gore i dar je gradu Cetinju, staroj crnogorskoj prijestolnici, kamo se seli u svibnju ove godine.

Paralelno s predstavljanjem skulpture otvorena je i izložba Dimitrija Popovića „Misterijum luče mikrokozma“, ciklusa radova inspiriranih Njegoševim slavnim spjevom. Svečanosti su među ostalima prisustvovali ministrica kulture RH Andrea Zlatar-Viočić, ministar kulture CG Branimir Mićunović, gradonačelnik Zagreba Milan Bandić, gradonačelnik Cetinja Aleksandar Bogdanović, ambasador Crne Gore u RH Igor Građević.

„Obilježnica koju danas obilježavamo postoji zato što djelo i misao Petra II. Petrovića Njegoš kao kozmopolita onog vremena i danas inspirira nove generacije“, kazala je u svom obraćanju hrvatska ministrica kulture Andrea Zlatar-Viočić otvarajući izložbu. „Njegovo djelo poseban je tip autorstva koje nam i danas govori da moramo razmišljati o svijetu u kojemu živimo, da želimo li misliti o budućnosti, moramo raditi danas, ako hoćemo misliti o ‘onostranome’, moramo raditi i s ‘ovostranim’. Takva je i simbolična poruka Popovićeva rada: ono nas nagovara

na promišljanje, da razmislimo o sebi, o temeljnim principima“ – poručila je ministrica Zlatar-Viočić.

„Ovakvim projektima intenziviramo prijateljstvo i bliskost dvije zemlje. Bit će ih još i više, jer je pred nama definiranje programa trogodišnje kulturne suradnje kroz koje ćemo afirmirati i promovirati stvaralaštvo i baštinu naših zemalja. To će za Crnu Goru na njenom putu prema EU biti dragocjeno. Sva djela Dimitrijevih „poema“ su začeta u djetinjstvu, među ispranim skeletima ptica, zmija i gorskim ružama, na Njegoševim stazama, u stvarnosti fantastičnijoj od svih fantazija, i granala su se iz brojnih zakutaka slikareve imaginacije. Do izuzetnosti Misterijuma Luče mikrokozma i monumentalne skulpture U slavu Njegoševu misli. I na kraju, koristim priliku da čestitam Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske, Koordinaciji vijeća Crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske, Ambasadi Crne Gore u Republici Hrvatskoj i svim pojedincima koji su učestvovali u organizaciji ovog značajnog događaja.“ – kazao je crnogorski ministar kulture Branimir Mićunović.

Predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske Radomir Pavićević je pozdravljajući prisutne naglasio da je održavanje ovakvih skupova svjedočanstvo zajedničke budućnosti temeljene na međusobnom obogaćivanju i gradnji mostova suradnje hrvatskog i crnogorskog društva i kulture. „Njegoš pripada nama, ne samo kao Crnogorcima i hrvatskim građanima, nego prije svega kao Europljanima“, kazao je Pavićević.

Akademik Tonko Maroević osvrnuo se na umjetnička rješenja posvećena Njegošu, rekavši da skulptura Dimitrija Popovića povezuje zemaljsku, ljudsku sudbinu s težnjom nadmašivanja. „Njegoš je univerzalna vrijednost, a Dimitrije je njegov dobar sugovornik – rekao je Maroević.

„Njegoš za Crnogorce predstavlja ključnu povijesnu ličnost“ – riječi su gradonačelnika Cetinja Aleksandra Bogdanovića koji je i najavio da će skulptura Dimitrija Popovića biti postavljena ispred Njegoševu rezidencije koja se još naziva i Njegoševom Biljardom, u povijesnom jezgri Cetinja. „Upravo u Biljardi Njegoš je stvorio neka od najznačajnijih djela“, kazao je Bogdanović.

Zagrebački gradonačelnik Milan Bandić poželio je crnogorskom izaslanstvu dobrodošlicu u Zagreb. „Nas u Zagrebu raduje činjenica da su ovaj veličanstveni hommage priredili naši Crnogorci i zagrebački Crnogorac, umjetnik međunarodnog ugleda, naš sugrađanin Dimitrije Popović. Velika je ovo večer prijateljstva Podgorice i Zagreba i dvije zemlje, Crne Gore i Hrvatske – kazao je Bandić.

Drugi dio HOMMAGA NJEGOŠU nastavljen je nakon otvaranja izložbe, u dvorani Muzeja Mimara, predstavljanjem tri knjige posvećene Njegoševu ličnosti. *Njegoš i*

Hrvatsti- grupe autora; monografija *Misterijum Luče mikrokozma* i *Luča Njegoševe noći*- autora Dimitrija Popovića. Knjige su dio izdavačkog programa NZCH i sufinancirane sredstvima Savjeta za nacionalne manjine RH, a uz NZCH izdavači su Matica crnogorska, Centralna narodna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević“ i Skaner studio. U predstavljanju su učestvovali: Povjesničarka umjetnosti Iva Körbler; Milanka Bulatović (koja je pročitala tekst Boža Rudeša); akademik Tonko Maroević; prof. dr. sc. Predrag Matvejević; prof. emer.dr.sc. Josip Silić; dr. sc. Radomir Pavićević i akademski slikar Dimitrije Popović. Moderator predstavljanja je bio Danilo Ivezić.

„Dileme čovjeka i naroda slabog kao slamka i slobodnog kao Bog, mogu se pretvarati u dramu ili jeftini folklor, ovisno da li se s njima nosi mudrac ili prostak. Za razliku od europskih romantičarskih književnih prvaka koji su bili glumci, plemići, pustolovi, vojnici ili izgnanici i stvarali uz biblioteke i učene ljude, Njegoš je državnik i vjerski poglavar. On ima odgovornost da sačuva svoj narod. U osami cetinjskog manastira on je narodni duh, mudrost i iskustvo oplemenio ličnom genijalnošću. Na odbijanje francuske vize 1837. godine Njegoš kaže: citiram- „Ja sam slobodan čojek; ja ne pripadam ni Rusiji, ni Austriji, ni Turskoj; ja nikome ne pripadam. Ja sam samostalan i slobodan čojek i bila bi najveća zloupotreba sile, ako bi šćeli spriječiti moje putovanje. Ko mi može zabraniti da radi svojeg zadovoljstva proputujem čitavu Evropu?“- rekao je Danilo Ivezić na početku literarnog dijela hommaga.

„Luča mikrokozma je suvremeni Njegoš, poetsko filozofsko djelo, Gorski vijenac je spjev o prošlom, pa i ne čudi da je Dimitrijeva inspiracija u Luči i njegovom spajanju, materijalno, nečega što u prvom trenutku nije spojivo“- riječi su Tonka Marojevića na predstavljanju knjiga.

„Tokom mog odrastanja na Cetinju s prozora rodne kuće gledao sam često na Njegošev grob na Lovćenu, tako da se moj interes za Njegoša veže od najranijih dana djetinjstva. Ta situacija s položajem groba simbolički je značila da smrt dominira životom...Čovjek kao kažnjениk zemaljskog bitisanja živi svoju tragičnu sudbinu svjestan tajne koju ne može spoznati. Možda je može spoznati tek u smrti, jer kako Njegoš kaže “Ovoga su u grobu ključevi“- rekao je Dimitrije Popović.

„...Ovom trilogijom (priča – skulptura – likovni ciklus), Dimitrije je, uz 200. obljetnicu rođenja, za poetu i Vladiku priredio pravi Symposion, u izvornom značenju te grčke riječi: tu se znalački i predano raspravlja o ljubavi i smrti, umjetnosti i filozofiji, patnji i smislu čovjekova života, o demonima i erotici, o duhovnosti i moralnim dilemama; o istini i pravdi, o prolaznosti i beskonačnosti, o križu i kosmosu, svetom i svjetovnom, o slobodi i nuždi; za istim stolom Dimitrije je okupio pjesnike, filozofe, teologe i umjetnike: od grčkih bogova i muza, starozavjetnih proroka, Platona i Origena do Dantea, Byrona i sv. Augustina... U ovom umjetničkom, literarno-likovnom vijencu objedinjeni su san i java.

Pa ko ne bi blagovao i uživao na takvoj gozbi?!

Doručkuješ s Aristotelom, ručaš sa Senekom, večeraš s Augustinom.“- napisao je Božo Rudeš

Koncerti Ratne mornarice Grčke u Podgorici i Kotoru

Orkestar Ratne mornarice Grčke nastupio je u Kotoru 24. ožujka u povodu proslave nacionalnog praznika, a u organizaciji Općine Kotor, Veleposlanstva Republike Grčke i Centra za kulturu „Nikola Đurković“. Oni su u podne, zajedno s kotorskom Gradskom muzikom, na veliko oduševljenje Kotorana i mnogobrojnih turista, održali promenaadni koncert na Trgu od oružja, a iste večeri nastupili su u Centru za kulturu. Dan ranije orkestar Ratne mornarice Grčke održao je koncerte u Podgorici na Trgu Republike i u Crnogorskome narodnom pozorištu, uz sudjelovanje orkestra Vojске Crne Gore.

Orkestar Ratne mornarice Grčke ima tradiciju dugu 140 godina, a repertoar koji sviraju vrlo je raznovrstan: od klasične glazbe do džeza, kao i od tradicionalne narodne glazbe pa do poznatih filmskih melodija.

S ljubavlju profesoru Nikoli Čučiću

Koncert pod nazivom „S ljubavlju profesoru Nikoli Čučiću“ održan je 16. ožujka u dvorani muzičke škole u Kotoru, u organizaciji Centra za očuvanje kulture manjina Crne Gore. Na koncertu su nastupili učenici i profesori Škole za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matjan“ iz Kotora. O radu i stvaralaštvu profesora Čučića govorili su Vladimir Begović - bivši kapelnik Gradske muzike Kotor, Marina Dulović - direktorica ŠOSMO „Vida

Matjan“ i Derviš Selhanović - direktor Centra za očuvanje kulture manjina CG. Profesor Nikola Čučić u svojoj bogatoj karijeri profesora i muzičkog stvaraoca bio je član Simfonijskog orkestra RTV Titograd, dugogodišnji ravnatelj kotorske muzičke škole, ravnatelj zbora „Nikola Djurković“, te 21 godinu kapelnik Gradske muzike Kotor. Aktualni je ravnatelj katedralnog zbora „Sv. Tripun“, koji vodi s kraćim prekidima već 50 godina. Profesor Čučić dobitnik je mnogobrojnih priznanja među kojima i papinskog odlikovanja, a Gradska muzika Kotor na prošlogodišnjoj proslavi jubileja 170 godina postojanja dodijelila mu je Povelju za dugogodišnje vođenje i doprinos očuvanju ove značajne institucije. Na kraju koncerta profesor Čučić zahvalio je izvođačima i prisutnima uz poruku: „Neka se rađa, raste i cvjeta muzički podmladak drevnog Kotora.“

Veleposlanica Republike Hrvatske u posjetu Đukanoviću

Crnogorski premijer Milo Đukanović primio je 13. ožujka u službeni posjet veleposlanicu Republike Hrvatske u Crnoj Gori Ivanu Perić. Na sastanku je ocijenjeno da odnosi dviju država predstavljaju primjer dobre regionalne suradnje na putu europskih integracija. “Premijer Đukanović ocijenio je da će se partnerski odnosi Crne Gore i Republike Hrvatske, utemeljeni na kontinuiranoj razmjeni iskustava i ekspertize u području europske i euroatlantske agense, nastaviti te pridonositi i dalje unaprjeđenju kvalitete života i realizaciji prepoznatih strateških prioriteta”, navedeno je u priopćenju iz kabineta premijera Đukanovića. Također je istaknuto da su sugovornici “izrazili zadovoljstvo kvalitetom bilateralnih odnosa i konstatare kako je primjetna stabilna linija napretka u suradnji dviju zemalja u svim područjima od obostranog interesa”.

SVJETSKO PRVENSTVO U DEBATI (25. WSDC 2013.)

Nakon uspjeha u ekipnoj i pojedinačnoj kategoriji na prvenstvu u Budvi 2012., učenik Mladen Maslovar izabran je za člana crnogorske reprezentacije koja je Crnu Goru predstavljala na Svjetskom debatnom prvenstvu u Antaliji (Turska) 2013. godine. Prvenstvo se održalo od 27. siječnja do 6. veljače, a okupilo je čak pedeset zemalja svijeta.

Malo je reći da je ovo bila velika prilika za mlade debatere Kotor, Budve, Podgorice koji su imali šansu da pokažu svoju kvalitetu i znanje i odmjere ih s kolegama iz cijeloga svijeta.

Tim Crne Gore imao je iznimno jaku grupu s obzirom na to da se debatiralo na engleskom jeziku, a u grupi su se nalazile zemlje čiji je to maternji jezik (Australija, Južna Afrika, Hong Kong), a uz njih Estonija, Litva, Danska i Nigerija protiv kojih je ostvarena pobjeda.

Osim što je ovaj događaj jedan od najelitnijih školskih prvenstava u debati, on pruža priliku za upoznavanje s ljudima i kulturama svih dijelova svijeta, a taj susret doživljava svoj vrhunac na večeri nacionalnog predstavljanja. U velikoj dvorani, u prijateljskoj atmosferi svi timovi predstavljali su svoju zemlju glazbom i simbolima svoje kulture. Ovakav događaj promovira debate, kao i toleranciju među mladim ljudima, debate-rima, od kojih će sigurno jedan dio voditi svoje zemlje u budućnosti.

TUNELSKI MOSTOVI

U nedjelju 16.12.2012. godine Hrvatska televizija emitirala je svoju redovitu emisiju „More“ u kojoj je posebno bio zanimljiv prilog pod nazivom „Tunelski mostovi“. Naime, u Hrvatskoj su već počele pripreme za gradnju takvoga tunelskog mosta dužine 4 kilometra, koji bi u početku povezivao novu zadaršku luku Gaženicu s lukom Kali na otoku Ugljanu, u ukupnoj dužini od skoro 5 kilometara. Kasnije bi se takav podmorski tunelski most dužine 2 kilometra produžio do otoka Iža i od njega do Dugoga otoka u dužini od 3 kilometra, s mogućnošću pro-

Simulacija ulaska u podmorski tunel Gaženica

duženja od otoka do otoka sve do obale Istre.

Most bi se radio od prerađenih čeličnih elemenata tipa polukružne cijevi dužine 50 metara, širine skoro 11 metara i visine 8,5 metara, koji bi se radili u nekom od hrvatskih brodogradilišta. Elementi bi uz pomoć posebne platforme bili postavljeni na već pripremljene stupove na dubini od 20 metara od površine mora, kako bi se na taj način omogućio prolaz brodovima najdublje gaza, a istodobno i strujanje mora i prolaz jata riba iznad ili ispod mosta. Kroz ovakav tunelski most prolazila bi cesta s dva traka ukupne širine 8 metara, s dva trotoara od po 1 metar sa svake strane. Ulazi i izlazi tunela izveli bi se uz pomoć dvije kose spiralne rampe prečnika 30 metara s vrlo blagim nagibom. Predviđeno je da se na nekoliko mjesta naprave posebni izlazi na površinu u slučaju potrebe. U gornjem dijelu cijevi ovakvoga tunelskog mosta postaviti će se potrebna instalacija za ventilaciju i rasvjetu, ali i vodovi za infrastrukturu kao što su vodovodne cijevi te električni i telefonski kabeli.

Unutrašnjost podmorskog tunelskog mosta

Vrijeme izgradnje ovakvog mosta ovisilo bi o brzini izrade elemenata i postavljanja stupova, ali bilo bi neusporedivo kraće od vremena izgradnje nadmorskog mosta. Međutim, ono što iznenađuje je cijena izgradnje od najviše 45 milijuna eura po kilometru, što je zanemarujuća svota u odnosu na cijenu nadmorskog mosta.

Kod nas se svako malo pojavi priča o gradnji nadmorskog mosta na Verigama. Mišljenja smo da bi zagovornici te ideje obvezno morali pogledati navedenu emisiju „More“, zatim uzeti kalkulator u ruke pa izračunati.

Jovan J. Martinović

*PREDSTAVLJAMO VAM FRANA PETKOVIĆA,
PROSLAVLJENOGA MLADOG ASA CRNE GORE*

Boćanje - moja velika ljubav

Ove godine svjetsko prvenstvo održat će se u Argentini, što u meni budi posebne emocije jer je i moje prvo sudjelovanje na svjetskim prvenstvima bilo također u Južnoj Americi, u Čileu 2004. godine, kad sam imao samo 14 godina.

Prilog pripremio:
Joško Katelan

Frano Petković, student Fakulteta za mediteranske i poslovne studije u Tivtu, prvi je sportaš koji je u samostalnoj Crnoj Gori postao prvak svijeta. Frano je višestruki prvak države u svim disciplinama, u omladinskoj i

Slavlje nakon pobjede

u seniorskoj konkurenciji. Matični klub mu je „Budućnost“ iz Tivta. Uspjesi u boćanju počinju od onog trenutka kada su njega kao sedamnaestogodišnjaka i njegova prijatelja Ivana Biskupovića pozvali iz boćarskog kluba „Dubrovnik“ da igraju za njih. Nakon napornog rada, uz izvanredne treninge, počinju se nizati i rezultati.

Član je boćarskog kluba „Brđanin“ za kojega već godinama nastupa. Zahvaljujući izborniku Dejanu Stjepčeviću, Frano se uspio dva puta popeti na

krov boćarskog svijeta, a jednom je bio i viceprvak.

Bio je devet uzastopnih godina među deset najboljih sportaša Tivta, a 2009. i 2012. godine proglašen je za najboljeg sportaša.

HG: Odakle tolika ljubav prema boćanju?

Frano: Ljubav prema boćanju proizašla je iz tradicije i odlaženja na zogove (terene) još od malih nogu, koji su stjecajem okolnosti tako reći ispred moje kuće. Tata se u mladosti bavio boćanjem, a ja

sam od samih početaka pokazivao talent i tako se od djetinjstva zaljubio u boćanje.

HG: Kako bi taj sport opisao i dočarao našim čitateljima?

Frano: Mnogim čitateljima koji nisu izravno upućeni u boćanje dočarao bih taj sport kao prije svega dinamičan, precizan, a i fizički zahtjevan. Posljednjih recimo 15-tak godina boćanje je postalo popularno i prešlo na puno veći nivo. Na većim natjecanjima, na primjer svjetskom prvenstvu, gdje sudjeluje od dvadeset do trideset država, traži se vrhunska spremnost i posvećenost treninzima.

HG: Možeš li reći da su uvjeti za bavljenje tvojim sportom u Crnoj Gori dobri?

Frano: Pa ne mogu reći da su uvjeti dobri jer uvijek može bolje, ali svakako moram dodati da je u Crnoj Gori i dalje jedina dvorana za boćanje u Tivtu, što je za mene svakako velika prednost. Iskreno se nadam da će s vremenom biti još više zogova jer je na moju radost, a i drugih boćara, porastao interes za boćanje i u mlađih naraštaja, što je jako bitno.

HG: Kako izgledaju tvoji treninzi?

Frano: Treninzi su također dinamični i dosta naporni, pogotovo kad je riječ o priprema s reprezentacijom prije velikih natjecanja. Treninzi zahtijevaju prije svega fizičku spremnost i kondiciju jer u boćanju postoje dvije discipline, „brzinsko i štafetno izbijanje“, gdje igrač mora trčati bez prestanka pet minuta, a pritom zadržati preciznost i osjećaj.

HG: Koje bi od svojih dosadašnjih rezultata izdvojio?

Frano: Prije nego što izdvojim najznačajnije rezultate, što

Prvenstvo svijeta u boćanju, 2010.

na državnim što na općinskim natjecanjima, htio bih se pohvaliti time da imam više od 120 odličja - pehara, medalja i diploma. Izdvojio bih svakako zlato sa svjetskog prvenstva u Nici u Francuskoj 2009. godine; zlato kao dvostruki svjetski prvak u Rijeci u Hrvatskoj 2010. godine; te najnovije srebro također iz Francuske 2012. godine, kad sam bio i viceprvak svijeta u „preciznom izbijanju“.

HG: Kakvi su planovi za budućnost?

Frano: Moji planovi su svakako ambiciozni i ni u kom slučaju ne želim smanjiti zanimanje ni kvalitetu igre. Boćanje mi je puno toga dobrog donijelo na mnogim poljima. Sretan sam što sam među uspješnijim igračima današnjice. Trenutno sam član „A i B“ reprezentacije i pripremam se za međunarodna natjeca-

nja i radim na svojoj formi. Napominjem da će se ove godine svjetsko prvenstvo održati u Argentini, što u meni budi posebne emocije jer je i moje prvo sudjelovanje na svjetskim prvenstvima bilo također u Južnoj Americi, u Čileu 2004. godine kad sam imao samo 14 godina. Posebno pamtim doživljaj kada su mi na Trgu magnolija u Tivtu priredili veličanstveni doček poslije osvajanja srebrne medalje na svjetskom prvenstvu u Francuskoj.

HG: Vidiš li sebe kao izbor-nika boćarske reprezentacije Crne Gore?

Frano: Mislim da mi je još rano da razmišljam o tome u ovom trenutku. Zasad sam koncentriran na igru i postizanje dobrih rezultata, a želim iskoristiti priliku i zahvaliti izborniku Dejanu Stjepčeviću

na radu i uspjesima koje postižem.

HG: Koja je tvoja poruka mladima?

Frano: Poruka mladima je da ostave predrasude koje su prisutne na neki način kad je boćanje u pitanju, da dođu na zog i možda otkriju talent za preciznost.

Ovu priliku koristim da zahvalim općini Tivat, gradonačelniku Miodragu Kankarašu i dogradonačelniku Krstu Boškoviću na dodijeljenoj stipendiji na Fakultetu za mediteranske i poslovne studije u Tivtu, gdje pohađam četvrtu godinu.

Posebno zahvaljujem gospodinu Tripu Schubertu i gospodinu Jošku Katelanu što su mi omogućili da u Hrvatskome glasniku kažem nešto o sebi i o boćarskom sportu koji je stoljetna tradicija našeg naroda.

Kotorsko zavjetno svetište Gospe od zdravlja

Piše:
Don Anton Belan

Visok oko 260 metara, uzdiže se strmo nad Kotorom brijeg Svetog Ivana, u narodu poznatiji kao Sandovani (San Giovanni). Ime mu potječe od istoimene

crkvice koja se prvi put spominje 1440. godine. Sve do druge polovice XIX. stoljeća nalazila se u glavnoj gradskoj tvrđavi (kaštio) na samome vrhu brijega te je bila posvećena sv. Ivanu Krstitelju i služila je za potrebe vojske koja je čuvala gradske zidine (Istorijski arhiv

Kotor, S.A. V, str. 1001.; Biskupski arhiv Kotor, Vol. XX, str. 361.). Godine 1778. crkva sv. Ivana je u dobrom stanju te se u njoj nalazi oltar od opeka (Spomenik, CXXVII, str. 146.). Patronat nad ovom crkvom imali su kotorski rektori koji su birali kapelane, a biskup

**Oprosti, majko, sveta, oprosti,
Što naših gora požalih bor,
Na kom se, ustuk svakoje zlosti,
Blaženoj tebi podiže dvor;
Prezri nebesnice, vrelo milosti,
Što ti zemaljski sagriješi stvor:
Kajan ti ljubim prečiste skute,
Santa Maria della Salute.
(Laza Kostić)**

ih je potvrđivao. Godine 1497. spominje se kao kapelan svećenik Bazilije Drago – *capellanus in castro Cathari* (IAK, S.N. XXI, str. 139.). Benediktinca o. Timoteja Cisillu, kojega je 8. siječnja 1612. godine kotorski rektor imenovao za kapelana, biskupov vikar nije htio potvrditi (BAK, Vol. XI, str. 449.). Na blagdan rođenja sv. Ivana Krstitelja, 24. lipnja, u tvrđavi se održavao sajam te je uoči blagdana i na sam blagdan bio slobodan pristup građanima na tvrđavu (Gregorio Zarbarini, Prose, u rukopisu, str. 118.). Godine 1542. na ovoj crkvi se spominje zvono koje je skinuo providur Matteo Bembo (Giuseppe Gelcich, Memorie storiche sulle Bocche di Cattaro, str. 48.). Za vrijeme mletačke vladavine kaštio sv. Ivana služio je kao tamnica za političke osuđenike. Tako je 1774. godine zbog političkih razloga na 20 godina bio osuđen o. Ivan Gagliardi, član pustinjačkog reda sv. Augustina iz Brescie. Deset godina proveo je u tamnici, a ostalih deset u kućnom pritvoru u samostanu sv. Klare (Glasnik narodnog univerziteta Boke Kotor-ske, godina II, br. 4-6). Godine 1779. u njoj je bio utamničen i umro Carlo Contarini, koji je u Veneciji bio veliki širitelj

Postavljanje križa 16.III.2013.

francuskih ideja i masonerije (BAK, Vol. VII, str. 524.). Neko vrijeme tu su čamili i pobunjeni austrijski mornari pred svršetak I. svjetskog rata. Dana 1. rujna 1790. godine kotorski izvanredni providur riješio je službe kapelana kotorske franjevece iz samostana sv. Klare te imenovao don Antona Gratisa, povjerivši mu i duhovnu brigu za zatvorenike u tvrđavi (IAK, Zadaća don Antona Miloševića, br. 49, str. 46.). Ova crkva bila je poznata i izvan Kotora. Godine 1711. neka Magdalena iz Kuta ostavlja crkvi sv. Ivana ponad Kotor a jedan srebrni dukat:

pola za jednu misu, a pola za svijeće (IAK, S.N. CXXXII, str. 734. - 735.). Kada je naziv San Giovanni prešao na čitav brijeg, nije nam poznato. Poznati kotorski pjesnik Ivan Bolica u svojoj latinskoj poemi *Descriptio sinus et urbis Ascriviensis*, u kojoj slika ljepote rodnoga grada i kraja, kaže da je brijeg nad Kotorom bez imena: *Mons est sine nomine*. A kada u toj poemi govori o crkvi Gospe od Zdravlja kaže da se nalazi na svetom brdu: *Templum in monte sacrum quoad Diva puerpera coeli incolit*. Ova je poema nastala oko 1550. godine.

Na tom brijegu, negdje na pola puta ka kotorskoj tvrđavi, uzdiže se u Boki poznato Gospino svetište, koje se u arhivskim izvorima i historiografiji susreće pod sljedećim nazivima: Gospa od Počivala (IAK, U.P. XLVI, str. 611., Madonna de riposo; BAK, Vol. XLVI, str. 799.), Madonetta (IAK, S.A. LXIX, str. 193.), Madonna a quiete (Don Niko Luković, Zvijezda mora, str. 55.), Madonnina (G. Zarbarini, Prose, u rukopisu, str. 68.), Madonnetta del monte (IAK, Zadaća don Antona Miloševića 51, str. 21.), Gospa od Zdravlja (Nadžupski arhiv Perast, Jerolim

ZAVJETNI DAR GOSPI OD ZDRAVLJA

U subotu, 16. III. u 15 sati, novi metalni križ (1,80 x 1,30 m) prenesen je u procesiji, uz pobožnost križnog puta koja je započela u kotorskoj katedrali, do crkve Gospe od Zdravlja i postavljen na kupolu zvonika kao zavjetni dar kotorske Crkve. Križ je prošle godine na blagdan sv. Nikole biskupa, zaštitnika djece, pomoraca i svih onih koji s morem i od mora žive, blagoslovio kotorski biskup mons. Ilija Janjić.

Za tu prigodu kupola zvonika potpuno je restaurirana, razgrađena, uklonjen je korov i učvršćena je. Popravljen je krov i prvi put postavljen gromobran. Novi križ izrađen je prema uzoru na stari, a izradio ga je Miro Franović prema nacrtu arh. Zorice Čubrović. Vertikalna

i horizontalna hasta (greda) završavaju u obliku ljiljana koji u srednjovjekovnoj simbolici predstavlja Blaženu Djevicu Mariju, bez izvornoga grijeha začetu.

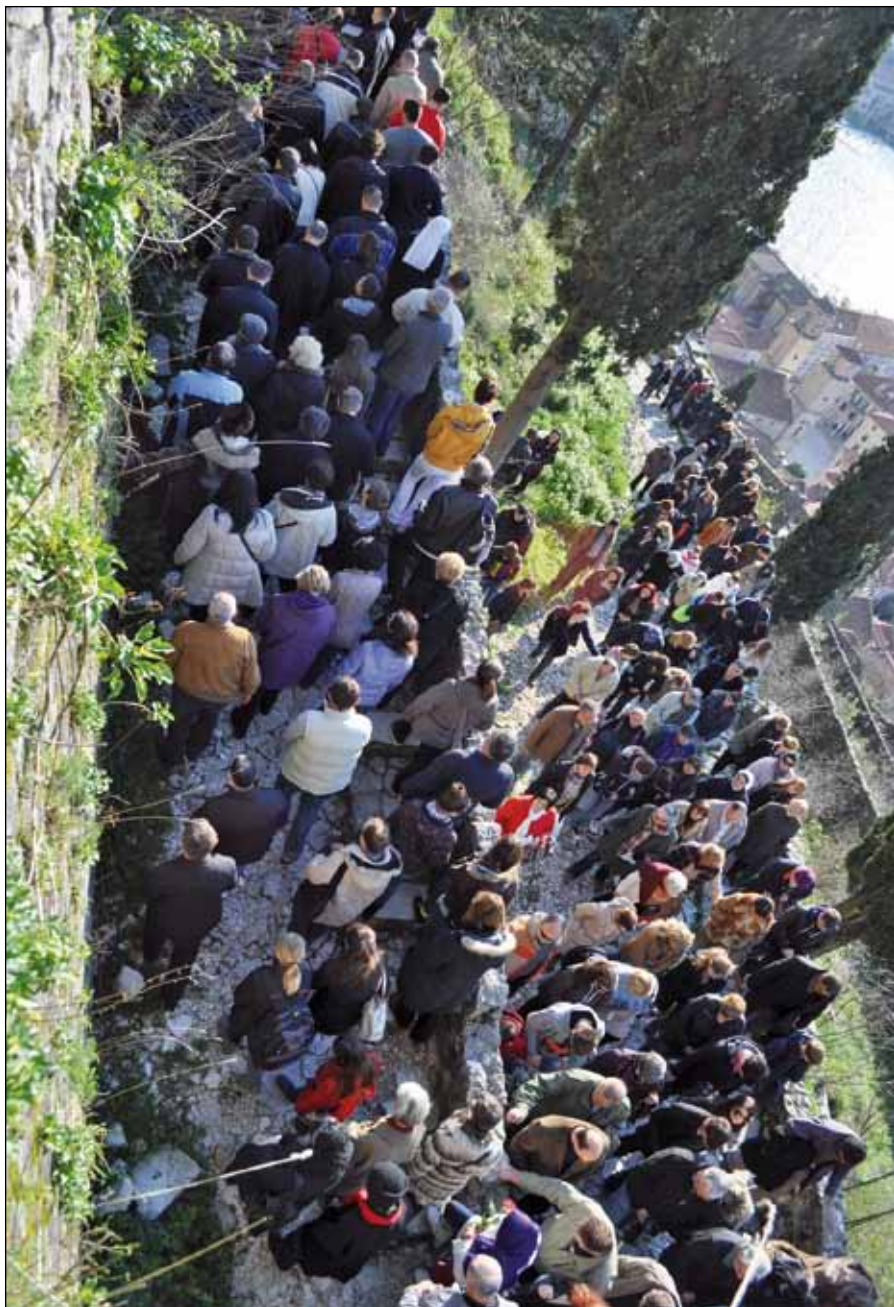
„Ave crux, spes unica! Zdravo križu, nado jedina! Neka naš pogled iz grada na tebe bude kao pogled Izraelaca na mjedenu Mojsijevu zmiju, pogled koji ih je sačuvao od ujeda zmija otrovnica, koje i naše vrijeme ima. Neka ovaj križ čuva naš grad i sve njegove stanovnike do u blaženu vječnost“, rekao je generalni vikar Kotorske biskupije don Anton Belan na početku pobožnosti u katedrali.

U procesiji u kojoj su sudjelovali mnogobrojni vjernici, građani i 42 hodočasnika

iz Dubrovnika, križ su nosili biskup, svećenici i 50 vjernika, od kojih šestero Dubrovčana, koji su na križnom putu, uz pjesmu i molitvu, stajali na četrnaest postaja. Prva postaja bila je u crkvi sv. Marije od Rijeke pred čudotvornim gotičkim križem iz XIV. st. Na kraju pobožnosti govorio je otac biskup koji je istaknuo značaj i mjesto križa u povijesti kršćanstva.

Pobožnost za križem održana je u Godini vjere koju je proglasio papa Benedikt XVI. i jubileja Milanskog edikta (313. – 2013.) u čast rimskog cara Konstantina Flavija Velikog koji je donio odluku slobode ispovijedanja kršćanske vjere u Rimskom Carstvu, kome je Kotor tada pripadao.

Procesija za križem

Forti, Propovijedi VI, br. 10) ili Madudina, kako je u Kotoru još i danas zovu. Listajući knjige Biskupskog arhiva, samo na jednome mjestu sam naišao na naziv crkva sv. Križa. Mislim da se prije izgradnje crkve u XV. stoljeću tu nala-

zio križ kao oznaka za počivalište odnosno Kalvarija pa je naknadno sagrađena crkva nazvana Gospa od Počivala. Arhivski podatak govori o zadanoj pokori jednom luteranu koji je prešao na katoličku vjeru te mu generalni vikar 22.

veljače 1772. godine određuje pokoru: „*Ut primo dies sabbati quando tempus perimitat visitet nudi pedibus imaginem BMV in ecclesia Sanctae Crucis, nuncupatae dell riposo* – Da prve subote u mjesecu, kada vrijeme to dopusti, golih stopala posjeti sliku Blažene Djevice Marije u crkvi **sv. Križa**, danas nazvanoj Gospa od Počivala“ (BAK, Vol. XLIV, str. 144.).

Pretpostavljam da je najstariji hrvatski naziv za ovo svetište **Gospa od Počivala**. U prvoj polovici XV. stoljeća (7. ožujka 1431.) u kotorskim izvorima nailazi se na ženski hipokoristik **Gospa** – *item omni die sabbatho ad altare dictum Gospe (hoc est Dominae Virg.) una missa cantetur* (Farlati, *Illiricum sacrum*, VI, str. 454.; BAK, Vol XIX, str. 95.), kao i na toponim **Pocivalum**: *usque subtus pocivalum et usque ad muros civitatis et supra via Com. per quam itur in castrum* (IAK, S.N. V, str. 48.), što zapravo predstavlja hrvatsku riječ s latinskim sufiksom na „um“. Ovo nije rijedak primjer u latinskim dokumentima srednjeg stoljeća na istočnoj obali Jadrana. Crkva je građena u XV. stoljeću, u arhivskim dokumentima prvi put se spominje 1518. godine (IAK, S.A., XXXII, str. 474.). Ima otvoren duboki narteks u formi gotičkog luka i nad-svođena je gotičkim svodom, ostali dio građevine pripada baroku, na pročelju ima, barem po formi, malu gotičku rozetu. Ulazna vrata su od kovanog željeza i spominju se već 1745. godine: *porta ecclesiae est ferrea elaborata ad modum cratis cum duabus ferreis clavibus et seris clausa* – vratnice crkve su željezne u obliku rešetke s dva željezna ključa

i zaključavaju se (BAK, Vol. XXXVI). Skromnih je dimenzija 9,75 x 4 m, a narteks 3,06 x 4,65 m, popločana je crvenim i bijelim đuričkim kamenom u dijagonalnome šahovskom poretku. Ima sakristiju s kamenim svodom u kojoj je bisterna koja se spominje u XVIII. stoljeću. Oltarski prostor je povišen za pet stepenica. Bdi je nad gradom upotpunjujući veličanstvenu arhitekturu prirode i čovjeka. Zvonik je završen 10. ožujka 1727. godine kada biskup Hiacint Zanobetti daje relikvije sv. Gaudencija i Venerande da se postave u podnožje križa zvonika (BAK, Vol. XXIX, str. 324.). Vinka Bolica u svom testamentu od 9. listopada 1704. godine određuje 30 dukata za prenošenje zvonika iznad sakristije crkve Gospe od Počivala – *et alla Vergine del Riposo in monte sopra la citta, ducati trenta per esser impiegati a trasportar il campanille dentro sopra la sachrestia...* (Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, knj. XI, god. 1959., str. 129.). U zvoniku se nalaze tri zvona izrađena 1930. godine u glasovitoj ljevaonici zvona De Poli iz Vittorio Veneta (Italija) koja je utemeljena 1453. godine. Zvonik je visok s novopostavljenim križem 18 metara, ima oktogonalnu kamenu kupolu s istaknutim rebrima te je rađen u isto vrijeme kad i zvonik crkve sv. Klare, a s njim ima i određenu sličnost. Crkva je posvećena Prikazanju Blažene Djevice Marije u hramu i na poseban način slavi se kao Gospa od Zdravlja 21. studenoga. Od 1. siječnja 1787. godine blagdan Gospe od Zdravlja više nije zapovjedani blagdan (BAK, Miscellanea, Apostolski Breve). Uz crkvu se u XVI. stoljeću spominje isposnička ćelija Kotor-

ke Bernardine Bisanti koja je, kao i bl. Ozana uz crkvu sv. Pavla, uz ovu provodila život u strogoj pokori i molitvi. U crkvi se nalazi grobnica poznate kotorske obitelji Bolica u kojoj je 24. kolovoza 1662. godine sahranjen Vincenzo Bolizza (BAK, Matična knjiga umrlih I), a pod narteksom grobnica kotorskoga građanina, grofa Antona Lukovića. Iz latinskog natpisa na njoj razaznajemo da on nije zaboravio svoje u životu pa ni oni njega nisu zaboravili poslije smrti:

HIC JACET
PETRVS ANTONIVS COMES
DE LVCOVICH
CATHARENSIS
NON OBLITVS SVORVM
IN VITA
NEC OBLIVISCENDVS AB
ILLIS
IN MORTE
MDCCCLX

U crkvi je vrlo lijepi mramorni oltar koji je izradio u Veneciji mletački kipar Bernardo Tabacco, oko 1700. godine (Radoslav Tomić, Dva priloga za baroknu umjetnost u Boki kotorskoj, Radovi Instituta za povijest umjetnosti 34, str. 113. - 120.). Na oltaru su dva kipa, jedan sv. Tripuna - zaštitnika grada Kotora i Kotorske biskupije i drugi sv. Jeronima - zaštitnika Dalmacije, kojoj je Kotor dugi niz stoljeća pripadao geografski, civilizacijski i vjerski. Oltar je prenesen iz crkve sv. Nikole mornara 1819. godine (GPM, XVI, str. 76.). U vizitaciji kotorskog biskupa Dall'Oglija 1776. godine govori se da je u crkvi samo jedan oltar koji je drveni i ima kamenu trpezu: *altare quod est ligneum et unicum, cuius mensa lapidea continet...* (BAK, Vol. XLVI, str. 799.). Čudotvorna ikona Gospe od Zdravlja, na platnu,

rad je mletačko-kretske škole i datirana je u XVI. stoljeće, a danas se čuva u riznici kotorske katedrale. Srebrni okov ove ikone je iz prve polovice XVIII. stoljeća jer je stari 15. siječnja 1727. godine bio ukraden (IAK, U.P. XLVI, str. 611. - 620.). Crkvu su opljačkali i u srpnju 1943. godine talijanski vojnici koji su ukrali 143 srebrne zavjetne pločice (*ex voto*), većinom iz starije prošlosti, dva srebrna kaleža, srebrni relikvijar u obliku monstrance, kao i srebrni okvir sa srednje carteglorie. To je 1945. godine približno vrijedilo 20.000 dinara (BAK, Miscellanea III). Godine 1730. crkva i grad teško su stradali kada je barutanu u blizini crkve pogodio grom. Tada je bilo 30 mrtvih i 300 ranjenih pa se svake godine 30. srpnja obavljao spomen na taj događaj – *trenta iulii anniversaria incendii munitionum pulveris* (BAK, Vol XXXVI, str. 6.).

Do ovog svetišta vodi 520 stepenica, a do tvrđave 1420. Stepenište vijuga usporedno s kosim popločanim putem za izvlačenje topova. Četiri kapelice uz put prema svetištu čuvale su slike koje predstavljaju četiri blagdana posvećena Blaženoj Djevici Mariji: Navještenje, Susret Marije s Elizabetom, Rođenje Isusovo i Uznesenje Bogorodice na nebo. Danas se te slike nalaze u crkvi. Do svetišta i tvrđave vode tri puta. Onaj od Rijeke, zatim Gurdića i glavni Scala Santa (Via Santa). Od 1760. godine glavni put je onaj iza crkve sv. Marije od Rijeke (Parilo), koji je te godine bio preuređen i adaptiran za izvlačenje topova i municije. Na tu obnovu podsjeća i luk na početku puta kojega resi glava mletač-

Procesija 16.III.2013.

kog krilatog lava i križ s latinskim natpisom:

REGIA MUNITAE RUPIS

VIA

R.

A.D.

MDCCLX

Kraljevski put utvrđenog brjega

Obnovljen Godine Gospodnje 1760.

Kult Gospe od Zdravlja u Crkvi se proširio poslije 1630. godine, osobito u krajevima gdje je vladala Mletačka Republika. Te godine u Veneciji je od kuge umrlo 80.000 stanovnika, a na području cijele Republike 600.000 (La basilica della Salute in Venezia, 2010.,

str. 8.). Kao zavjet za zaštitu od kuge Mlečani su tada (1630. - 1687.) podignuli poznato svetište posvećeno Gospi od Zdravlja koje je završio arhitekt Baldassar Longhena. Kada je Candia (Kreta) pala u turske ruke 1670. godine, Mlečani su donijeli u Veneciju ikonu Crne Gospe, koja se i danas časti i štuje u crkvi Santa Maria della Salute. U toj crkvi na podu dominira natpis *Unde origo inde salus*. Naime, utemeljenje Venecije bilo je na blagdan Navještenja (*origo*) 25. ožujka 421. godine, a po njoj je došao i spas od kuge (*salus*) 1630. godine. Sagrađena je na prostoru koji počiva, kako to

bilježi suvremenik izgradnje Sansovino 1663. godine, na 1.106.657 drvenih stupova (šipova). Poslije strašne pošasti kuge koja je sijala smrt 15 mjeseci, Senat je odlučio učiniti javni zavjet, dužd Nicola Contarini saziva svečanu sjednicu želeći saslušati mišljenje senata (*senatus consulto*) koji treba odrediti ako zavjet bude uslišan i kuga prestane, svotu novca koju će Republika potrošiti za izgradnju jedne zavjetne crkve u čast Bogorodici. Prigodom tajnoga glasovanja jedan glas bio je protiv. Dužd i senatori ostali su iznenađeni činjenicom da je netko među njima protiv zavjeta i gradnje

crkve. Odlučeno je da se ponovno glasa i rezultat je bio isti, jedan glas protiv. Svi su pogledom pokušali prepoznati protivnika zavjeta. Tada je ustao jedan od njih rekavši: „Gospodo senatori, moj glas bio je protiv, ali ne protiv zavjeta, ne protiv Bogorodice niti Republike, već sam protiv da ovaj dom određuje i ograničava svotu koju ćemo potrošiti ako naš zavjet bude uslišan.“ Svi su ostali oduševljeni prihvativši prijedlog (Vincenzo Muzzatti, *Florilegio di esempi Mariani*, str. 102. - 103.). Zahvaljujući jednome glasu protiv danas se na ulazu u Canal Grande uzdiže jedna od najljepših crkava svijeta u čast Bogorodice, magični kameni cvijet u smaragdnom vodama mletačke lagune.

I u Kotoru se više puta pojavljivala kuga, arhivski dokumenti je spominju 1363., 1400., 1422., 1430., 1435, 1503., 1572., 1667. i 1772. godine, kada je kuga pustošila predgrađe Kotora Horti i Škaljare. U zahvalu što je sam grad bio pošteđen, kotorska općina darovala je 1773. godine katedrali veliki srebrni antependij za ures glavnog oltara. U Škaljarima je tada zbog kuge bio uništen i crkveni mobilijar, kako je to bio običaj, jer se smatralo da su i stvari okužene: *sed absque umbella que tempore Pestilentiae igni tradita fuit cum nonnullis aliis suppellectilibus huius pauperime Ecclesiae* (BAK, Vol. L, str. 50.). Godine 1363. od kuge su pomrle sve časne sestre kotorskoga benediktinskog samostana sv. Martina (Ivan Ostojić, *Benediktinci u Hrvatskoj*, Sv. II, str. 508.). U srpnju 1435. godine kuga je opustošila Kotor, svi građani su napustili grad, ostali

su samo biskup i knez i još petnaest osoba: *quod dum de anno Domini MCCCCXXXV de mensis Julii vigiret epidemia in civitate Cathari, ipsa civitas ab omnibus fuit totaliter derelicta ita, quod cum domino comite et prefato domino episcopo inter laicos et ...cos computatis officialibus non remanserunt in Cataro homines ultra decem et septem* (BAK, Vol. I, str. 21.). Kada se 1473. godine u Dubrovniku pojavila kuga, Senat piše: *Civitas nostra incendio pestilentiae destructa, non est nobis visa civitas, sed nec simulacrum civitatis apparuit* – Grad naš sažeužen i uništen kugom, ne vidimo više kao grad, već nam se kao privid grada čini (Giambattista Marrotti, Fioretti, Pola 1932, str. 44.). Godine 1572. od nje su u Kotoru, između ostalih, umrli svi kanonici: *mortuis canonicis tempore pestis* (BAK, Kap. I., 274.; BAK, Vol. LII, str. 65.).

Godine 1607. Split je zbog kuge izgubio veliki dio svog stanovništva te ima hitnu potrebu da bude naseljen novim stanovništvom. Stoga oficir Vincenzo Bollani nudi da će 40 oženjenih vojnika iz Kotora naseliti u Split (IAK, S.A. LXXIV, str. 545.).

Crkva Gospe od Zdravlja opominjala je, a na neki način to čini i danas, da za zaštitu grada nisu dostatne samo moćne zidine i hrabrost branitelja, već je potrebna Božja zaštita uz njezin majčinski zagovor. Osjećajući u dugome povijesnom trajanju tu istinu Veliko, Malo i Tajno vijeće kotorskih građana izabralo je dana 29. studenoga 1664. godine Blaženu Djevicu Mariju za osobitu zaštitnicu grada. Između ostalog, u toj odluci za Kotor se kaže: *fu stimata dal nostro serenissimo principe per*

chiave della Dalmatia et per uno de riguardevoli propugnacoli del' Italia et della christianita – da ga je dužd smatrao ključem Dalmacije i jednim od najznačajnijih uporišta Italije i kršćanstva (BAK, Miscellanea III). Godine 1665. toj obitelji zaštitnika grada pridružila se i bl. Ozana.

Svake godine u ovoj crkvi osim blagdana Gospe od Zdravlja održava se i zavjetna svečanost 16. svibnja, kao uspomena na obranu Perasta 15. svibnja 1654. godine od velike turske sile. Tada se kotorski providur Francesco Battaglia (Battaglia) zavjetovao da će svake subote hodočastiti bosonog u Gospino svetište nad Kotorom.

U starije vrijeme (1745.) u crkvi se služila misa svake subote i prigodom sedam blagdana u čast Blažene Djevice Marije – *celebratur quolibet sabbatho et in septem solemnitatibus Beate Virginis Mariae per annum* (BAK, Vol. XXXVI). Prigodom velike suše u srpnju 1851. godine bilo je određeno da jedne subote rano ujutro (*bono mane*) bude služena sv. misa, nakon nje Lauretanske litanije i *Ad petendam pluviam* – molitva za kišu.

Ovo je i danas jedno od najomiljenijih Gospinih svetišta u Kotorskoj biskupiji, a na blagdan Gospe od Zdravlja u njega hodočasti više stotina vjernika, što je jako puno s obzirom na to da do njega dolaze ne oni koji žele, nego oni koji mogu. U XIX. stoljeću prigodom blagdana Gospe od Zdravlja ovo svetište su posjećivali i kotorski Židovi koji su plaćali i svete mise. U ljetnim mjesecima na tisuće turista posjeti ovo svetište odakle se pruža prelijepi pogled na Kotor i dio Kotorskog zaljeva.

Neka priča, ko što zbori... oli ti ga šufigeca ⁽¹⁾ od jezika

Piše:
Neven Staničić

U predgovoru „Narodnih poslovice i **drugih** različitih kao one **u običaj uzetih riječi**“, knjige koju je posvetio „gospodinu i gospodaru, Petru Petroviću Njegošu, Vladi crnogorskom i brdskom“ Vuk Stefanović Karadžić (ne možemo se mi njega largat u Boku nikako, erbo je upravo ođe puno toga čuo, naučio i korisnog zapisao), pored opisa i zapažanja o bokeškim dijalektima, mjestima, gradovima, ljudima i čudima..., pored potvrde o čuvenom i osporavanom **h**, što u Dubrovnik(u), što uprav u Boku (najbolje su ga zbori, duperali u Perast, a najmanje u Dobrotu... ako je to kome uopšte bitno..., a može bi' da jes'..., domaći smo), svojim nesumljivim talentom zapazio je i riječi i izraze, koje su mimo osnovnog značenja, dobile i drugo, u pojedinim područjima podrazumijevano i upotrebno značenje. Baš kao i u naslov(u). Iako se radi o gotovo stidljivim primjerima: „dobra noć“ - za laku noć, oli „sluga vaš“ - za pozdrav, oli „đetić“ - baš za slugu, makar bio i „starac od osamdeset godina“ kako primjećuje, ufatiao je karakter koji u bokeškom jezičkom izrazu, zapravo predstavlja cijelu jednu prelijepu

štoriju. Ma što štoriju, život..., ako je to kome bitno. A, može bi'...? Amo malo o tome.

Englezi bi rekli fraza(e). Mi, izreke, izraz. Zboru, mogu bit i skroz šuplje (Vujaklija), a opet, ako očeš na engleski, moraš ih učiti napamet! (Složiti u šufit. ²⁾ Mi toliko ne opterećujemo. Onima što ne razumiju znamo se čak i izvinuti: „znate kod nas se tako kaže... he, he“. (Setebandijere!) I evo, već su mi se dvije omakle, da ne prevodim, posebno ne ovu drugu, erbo se (opet) zboru odnosila, „kao“... na Dubrovčane. Ne na nas, nego tamo njima. Bene. U svakom slučaju, očigledno, vrlo često se radi o romanizmima, što sa jedne strane objašnjava Vukov manji interes za ovakve (im) primjere (ima), a sa druge, upućuje na karajeve i predjele gdje su češće i više upotrebljavani. Ne samo na području Boke. Dekapoto, polazište su im mogle bit dosta uske grupe interesno povezanih ljudi, recimo: zanatlije, meštari (pa ti sad nabadaj dalje, esu li stolari, postolari ili kalafati...), ribari, poljari, vinari, maslinari (...slobodno nastavite sa poznavanjem problematike), okle bi iz čistog mota (e, sad?) - iz rabote, iz rutine..., duha

svetoga..., znala „izlećet“ ta fraza koju bi, baš kao i danas dotični ponijeli doma (može i u oštariju-ošteriju, kako vam drago), đe bi je neko čuo, „lajkovao“ - gospe blažena, svaki put se ustresem... (doduše, u moju generaciju bi rekli „prodao-kupio“) i nastao bi „ta(j) žargon“, odnosno komunikacija ala: „ 'aj ti, znamo mi o čemu zborimo“. I niko se ne bi čudio konstrukciji o „**šupljem šufitu**“ (Spominjao se šufit!), atrokeli što se dobro zna da je pravije reć praznom. Ako pričamo o šufitu. Drugo je ovo ispo' kape. To zaista zna bit šuplje.

Da uprostimo. Nije ođe (tun) riječ o primjerima ala: „roso di sera, bel tempo...“ itd, čak niti „pegula“ (smola, crni katran) za osobu oli situaciju koju prati loša sreća, jer se u suštini radi o figurativnom prevodu, nego o iskonstruisanom izrazu, riječi, frazi, konačno - žargonu, nastalom upravo na ovim prostorima. Semantički, to bi izgledalo ovako (primjer iz ribanja): Peška je gaz, peškarić - mala barka, peškarija - ribarnica, peškat - lovit ribu, uloviti, pronaći (pazi sad - čim se dovatimo društva...), uzeti kartu iz špila, pa onda (zavisi

od igre) - koju kartu? (što se oće da je briškula), pa toka motirat (migat, plazit se, trzat ramenima oli, kako smo se već dogo'rili), pa shvatit, da preko puta sebe imaš benu, koja ništa ne vata..., što mu vi zborite (razumiješ ti mene) i konačno zaključit da on đaoľju ne peška. Što će reć, da je (da oprostite), tup (?)... makar u ta(j) momenat. „Ne peška ti on ništa, oli, ta(j) ti slabo peška“. Otprilike... i evo nama karakterne osobine.

Naravno da imamo primjera i mimo maloga mozga, pa dozvolite da vam otvorim apetit sa još par bisera, da možete nastaviti sami. Dunkve: Biša (crv koji nagriza drvo... i ništa mu ne možeš), iza koje ostaje sitan prah (pregledati parket), pa će je u neke djelove Boke koristiti i kao izraz za puder(?),... najbolje rezultate daje kao osobina oli nadimak za „dotičnu (dosadnu) individuu“, oli radnju. Vrlo blizu je i grinja, kad smo već kod tih sitnih beštija („evo ga u magacin, grinji cijelo popodne“), treba li reć da se prethodno najvjerojatnije „nešto nafumao“ (pri čemu tip uopšte ne puši - fuma, nego se puši... u nastavku može i kipi), a ako pređemo na stva-

ri, to može bit prosulja (tava, ako baš moram), za osobu „od povjerenja“, odnosno „juha na pirun“, kao opis rabote sa svim izglednim šansama na uspjeh. (Ispod časti mi je da vam ovo prevodim.) Uostalom što vas košta da probate. I, što je najvažnije, ako volite, ili želite razmišľjat **po bokeški** (a to plo preporučam) - abrumajem takoreći, može se i u sasvim modernim situacijama. U upotrebi je: za količinu ulovljene ribe, nekad se zborilo- po(la) kašete, kašeta - dvije, tri itd. Danas, sasvim precizno kažu: „po sića Jupola“ (a sić je sić) i nije ni pristojno prijaviti više (radi uroka). Samo što nije (o upotrebi pričamo): „mali mi se zaposlio u Porto (Montenegro), kao rondar. Svi su domaći tamo rondi“.

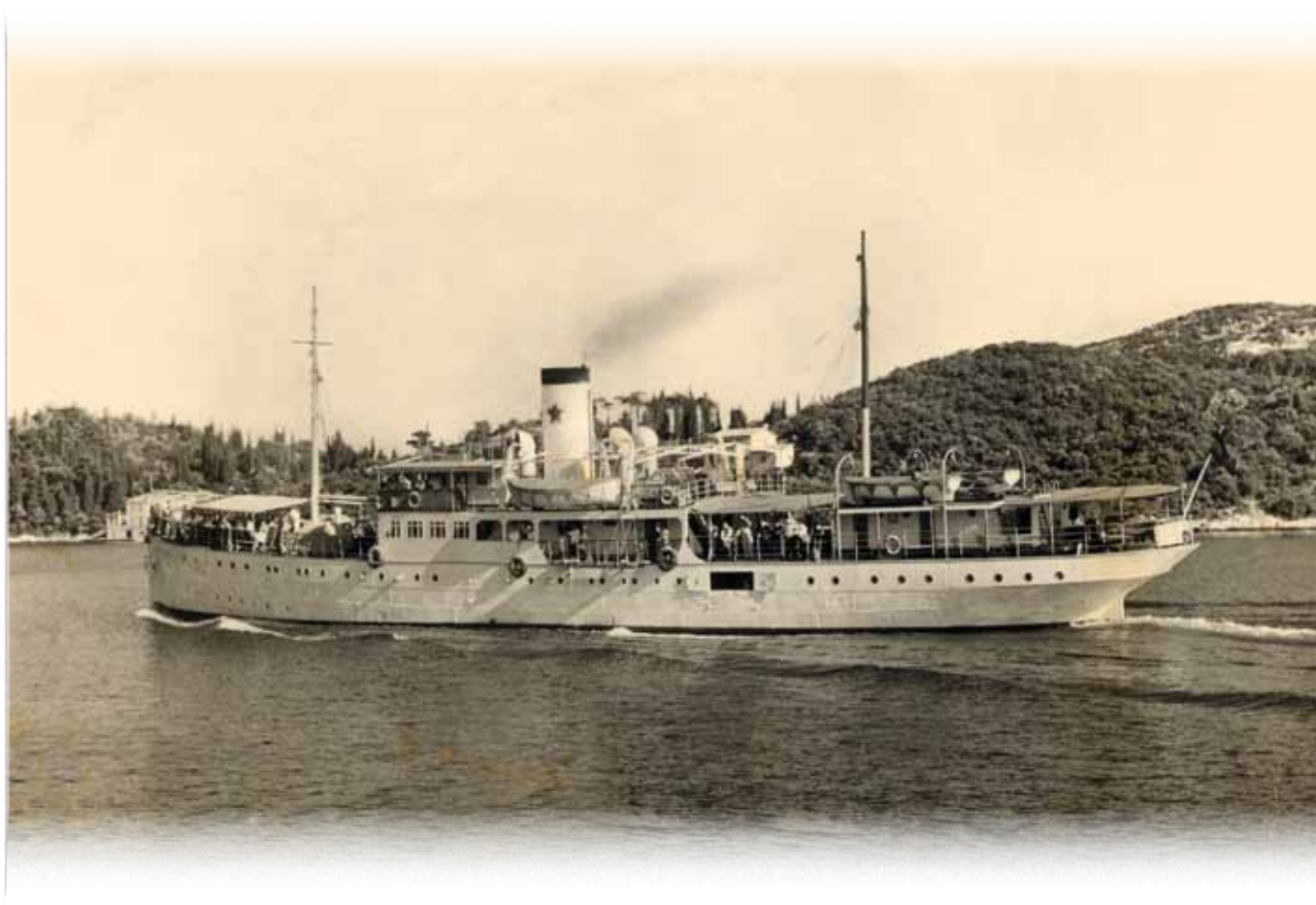
Rondar - stražar, stražar u polju. Osoba koja voli da se skita.

Da oprostite:

1 šufigat, šufigavat -
dinstat

2 šufit - potkrovlje,
figurativno - glava

ISTRA

Piše:
Neven Jerković

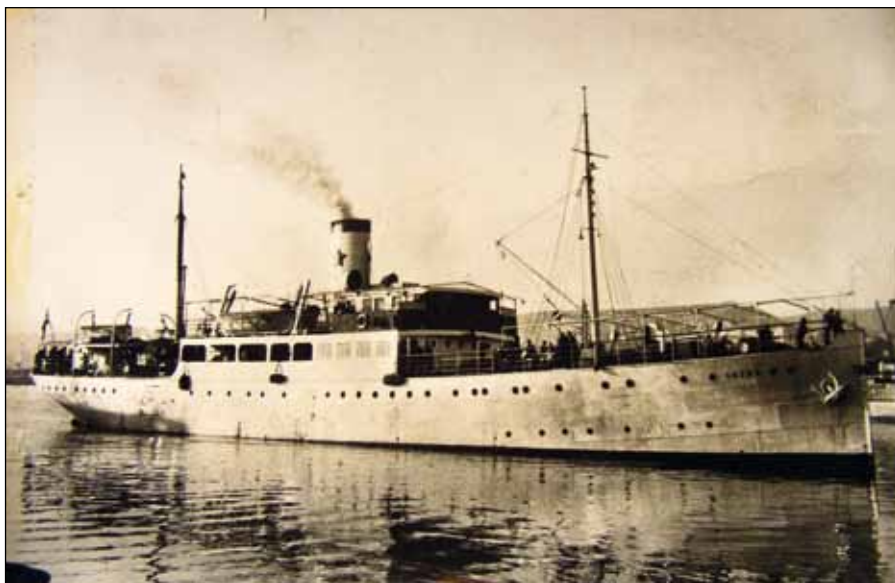
Zanimljiva fotografija broda ISTRA, koji punom brzinom uplovljava u grušku luku, vratila nas je cijelo stoljeće unatrag u vrijeme kada su se 1. siječnja 1908. četiri dalmatinska parobrodarska društva, čiji su vlasnici bili Serafin Topić sa Visa, Vjekoslav Rismondo iz Makarske, Piero Negri iz Šibenika i Manfred Katić iz Zadra, sjedinili u brodarsku zadrugu Dalmatia

Prvih je godina ISTRA, u paru sa brodom LASTOVO, održavala međunarodnu stalnu brzu tjednu prugu 101 sa polaskom iz Trsta srijedom i dolaskom u Pirej utorkom ujutro, tičući luke Pula, Rijeka, Zadar, Šibenik, Split, Ploče, Dubrovnik, Kotor, Krk, Patras i Itea.

sa sjedištem u Zadru. Zajedno su imali 22 manja broda obalne plovidbe sa ukupno jedva 3824 GT. Za prvi su se veliki projekt odlučili izgraditi putničko teretni brod za dužobalnu jadransku plovidbu. Izbor graditelja je pao na brodogradilište Cantieri Navali Triestino u Monfalconeu sa čijih je navoza 12. veljače 1909. puštena u more novogradnja br. 2 krštena imenom SPLIT D. Bio je to brod od 882 GT, dug 60 metara koji je pored 180 tona tereta mogao prevoziti i 573 putnika. Stapni parni stroj trostruke ekspanzije ukupne snage 706 kW, proizveden u D. Rowan & Co Glasgow, omogućavao mu je plovidbu brzinom od 11 čvorova. Zaplovio je na lokalnim obalnim prugama u svibnju 1909.

Početkom Prvog svjetskog rata, SPLIT D je 28. srpnja 1914. nakratko rekviriran ali je već 1916. vraćen vlasniku koji ga upošljava na održavanju brze pruge Split – Metković. Koncem rata dolazi u ruke savezničke vojske pod francuskom zastavom da bi 1921. bio još jednom vraćen vlasnicima, brodaru Dalmatia koji je svoje sjedište u međuvremenu prebacio u Split. Od tada nosi i novo ime – SPLIT, pod kojim plovi i od 1923. kada se je matično poduzeće zajedno sa Ugarsko-hrvatskim parobrodarskim društvom uklopilo u sustav državnog brodarskog društva Jadranske plovidbe d.d. na Sušaku.

Početkom Drugog svjetskog rata, SPLIT pada u ruke talijanskoj mornarici koja mu 1941. još jednom mijenja ime, ovaj put u njima sukladni - SPALATO. Kapitulacijom fašističke Italije, njegova je posada u Rijeci onesposobila glavni pogonski stroj da brod ne padne u ruke Nijemcima. Ipak, to ništa nije pomoglo jer su ga marljivi Nijemci po zauzeću vrlo brzo popravili. U plovidbi

Istra, nekadašnji Split

iz Šibenika za Rijeku, u noći 4. siječnja 1944. SPALATO se je nasukao na otok Prišnjak. Već je sljedećeg dana postao lakom metom savezničkog ratnog zrakoplovstva koje ga je uz dosta mrtvih i ranjenih mornara teško oštetilo i potpuno onesposobilo za daljnju plovidbu.

Odred za spašavanje JRM je 1946. uspio otegliti ostatke broda u splitski škver gdje je nacionaliziran i dodijeljen Jadroliniji, koja mu vraća staro ime – SPLIT. Ipak, kada je sljedeće godine potpuno obnovljen ponovo zaplovio, još je jednom dobio novo ime – ISTRA, pod kojim sljedećih 17 godina uspješno održava dužobalne brze brodske pruge i, naravno, često dolazi u Boku kotorsku.

Prvih je godina ISTRA, u paru sa brodom LASTOVO, održavala međunarodnu stalnu brzu tjednu prugu 101 sa polaskom iz Trsta srijedom u 13,00 sati i dolaskom u Pirej utorkom ujutro u 8,00 sati, tičući luke Pula, Rijeka, Zadar, Šibenik, Split, Ploče, Dubrovnik, Kotor, Krk, Patras i Itea sa uvjetnim pristajanjem (ako bi bilo robe ili putnika) u lukama Ravnice, Dugi Rat, Zelenika,

Risan, Preveza, Messalonghi, Eleusis i Isthmia. Iz Pireja bi povratno isplovio srijedom u 21,00 sat sa dolaskom u Trst u utorak ujutro u 7,00 sati. Na toj su pruzi početkom šezdesetih godina zaplovili blizanci, novogradnje OPATIJA i OREBIĆ.

U ljetnom programu 1960. objavljen je red plovidbe u kojem je od travnja do listopada ISTRA održavala prugu na relaciji Rijeka – Zadar – Biograd – Šibenik – Split – Korčula – Dubrovnik – Kotor – Risan – Tivat – Zelenika – Bar a u povratku Bar – Dubrovnik – Korčula – Hvar – Split – Šibenik – Zadar – Rab – Baška – Rijeka.

Izgradnjom novih putničkih krstaša, ISTRE i DALMACIE, stari Jadrolinijini istoimeni brodovi mijenjaju imena, pa je tako i naša dobra stara ISTRA, još jednom, ovaj put i konačno, promijenila ime u POREČ.

Ne zadugo, jer je već 18. travnja sljedeće godine POREČ, poput većine Jadrolinijinih starijih brodova toga vremena uplovio u svoju zadnju luku, Brodospasovo rezalište u Svetome Kaji gdje je do konca godine završio u tužnoj hrpi sekundarnih sirovina.

*U POMORSKOME MUZEJU U KOTORU 12. OŽUJKA
PROMOVIRANA JE KNJIGA MIRAŠA MARTINOVIĆA
„ANTIČKI GRADOVI, SNOVI I SUDBINE“*

Putovanje kroz prošlost

Moguće je srušiti gradove – ali ne i snove o njima...

Piše:
Miraš Martinović

Knjiga *Antički gradovi, snovi i sudbine* plod je moga trodesetljetnog istraživanja antičkih i srednjovjekovnih civilizacija na prostoru Crne Gore i gradova kao važnih civilizacijskih čvorišta i središta gdje su ljudi, epohe i događaji ostavili svoje materi-

jalne tragove. Prvo sam imao namjeru napisati knjigu o predjelima i ambijentima gdje su gradovi postojali. Kasnije sam se odlučio za varijantu opisanja samih gradova, njihovih materijalnih tragova, ali i duša tih gradova koje i danas lebde nad njihovim ruševinama, zračeći nepotrošivom energijom koja traži novu oživljavanja. Rukovođen time, krenuo

sam na intrigantnu avanturu, oživljavanje gradova, točnije njihovih sudbina.

I prije nego što sam krenuo baviti se njima, gradovi su me dozivali. Oglašavali se iz onoga arhetipskoga, onoga kolektivnoga nesvjesnog koje je prenosivo, gdje sve što je jednom postojalo, uvijek živi.

Prošlost traži nove oblike. U ovom slučaju nove oblike tra-

žili su gradovi koje sam mogao oživjeti kroz riječi.

Prvi susret s nekim antičkim gradom odnosno njegovim ostacima susret je s Riziniumom, današnjim Risnom, koji je nekada bio najznačajniji antički grad na jugoistočnoj jadranskoj obali. Na taj lokalitet poveo me prije gotovo dva i pol desetljeća arheolog Ilija Pušić. Taj susret bio je odlučujući. Dodirujući zemlju i kamenje, dodirujući ostatke toga grada, dodirnuo sam buduće teme, a njima i vječnost, dio vlastitog bića koji je tražio kontakt s temom koja je bila odavno prisutna, ali nije inicirana, nije potvrdila orkestraciju s mojim senzibilitetom, onim stvaralačkim moćima koje svaki umjetnik u sebi posjeduje.

Prilikom posjeta Risnu arheolog Pušić kopao je zemlju govoreći kako bi svaki put kada bi došao na taj lokalitet pronašao neki novčić jer je tu postojala ilirska kovnica novca, u vrijeme kralja Balajosa. Tog dana nismo našli ni jedan, ali je prije dvije godine ekipa poljskih arheologa, na istome mjestu, pronašla 4.600 primjeraka uglavnom novca s likom kralja Balajosa, ali i novce iz grčkih i rimskih kovnica, a to predstavlja do sada najveće numizmatičko otkriće u Europi.

Putovanje kroz prošlost dovelo me i do drugih gradova koji su nekada imali svoje trenutke slave, a to su: *Doklea, Obolon, Samobor, Meteon, Olcinium, Butua, Antivari, Savč, Municipium S., Agruvium, Drivast, Đuteza, Gradac, Prapratna...*

Kada izgovarate njihova imena, ona zvuče kao enigmatične šifre koje zovu da budu otkrivene i odgonetnute. Krenuo sam od imena, a onda su slijedila terenska istraživanja, fotografiranje, prikupljanje gra-

Svač

đe. Dok je sve bilo u toj fazi, bilo je lako, intrigantno i zanimljivo. Slijedi poslije teži dio posla: izdvojiti bitno od sporednog, izvući zlatnu nit priče iz ruševina, napraviti literaturu. Zapravo, od riječi podići novi grad.

Kad se počnete ozbiljno baviti nekim poslom i uz to istinski volite to što radite, ono bitno

otkriva se samo. Nude vam se teme. Pošto ste zakoračili u prostor izvanvremenske logike i povezali se s njom, ona vas vodi, nepogrešivo je slijedite, pravim putem, ona nudi rješenja. Tako je bilo i s ovom knjigom. Svaki grad sam istinski zavolio, svakom sam se istinski približio, svaki mi je otkrio svoju sudbinu, svoju priču.

Ostaci Riziniuma

Ostaci Doklee

Napisao sam petnaest verzija knjige. Bio je to velik i vremenski dugačak posao. Najmanje dva desetljeća gradovi su se oblikovali u mojoj imaginaciji da bi na kraju bili pretočeni u literaturu.

Kada sam se jednog proljeća našao u ruševinama Svača, grada koji me dugo zvaao, imao sam osjećaj da sam stao ispred velike sfinge koja krije svoje lice, traži da bude odgo-netnuta. Zakoračio sam u grad u kome je nekad postojalo 365 crkava, koliko i dana u godini. Tada sam i napisao prvu priču i poslao je Mirku Kovaču.

„Vi biste trebali oživjeti te antičke crnogorske gradove“, pisao mi je Kovač.

U tom trenutku sinula je iskra, neka unutrašnja, kozmička, tko zna kakva. Moja imaginacija počela ih je osvjetljavati, pa tako i oživljavati.

Malo je poznata činjenica da današnja Budva, a ondašnja Butua, seže do VIII. stoljeća prije Krista (i danas u Starome gradu postoji zid iz tog vreme-

na!) i da spada među dvadeset najstarijih gradova na svijetu.

Obilazeći ostatke ilirskoga grada Đuteze, u blizini Podgorice, u zidu jedne kamene kuće pokazali su mi uzidani kamen s uklesanim znakom nekoga starog pisma. Taj detalj otvorio mi je kapije Đuteze i uveo me u nju, kroz priču koja će nastati kasnije, koja je čekala na taj znak, tu šifru kao mogući ključ za ulazak u grad.

Gradovi umiru kao i ljudi, ali je njihovo umiranje dugotrajnije. U ovoj knjizi sam se, zapravo, bavio sudbinama gradova, njihovim cvjetajućim, ali i umirućim trenucima, onim sudbonosnim.

Svaki grad ima svoj životopis, svoju biografiju, ali i paralelne biografije i paralelne životopise, koje su pisala stoljeća i stanovnici koji su u njima živjeli. Gradovi su jedinstvene knjige, pisane različitim rukopisima, s puno stranica. Preko ranijih ispisivani nalaze se novi rukopisi. Bavio sam

se tim palimpsestom. Fizičkim tragovima, ali i metafizičkim treperenjima, onim što je nekada bio život grada, njegova duša koja i danas lebdi iznad njegovih ostataka.

Među gradovima kojima se bavim, među njihovim tragičnim sudbinama, sudbina **Prapartne** je najtragičnija. Taj grad, rezidencijalno središte dinastije Vojislavljevića, nalazio se na prostoru današnje Krajine, u predjelima oko Skadarskoga jezera. U nekoj osvajачkom naletu nestao je na način da je srušen i njegovo kamenje razbacano je u jame bezdanice, suhomeđe, korita rijeka, morske dubine...

Od njega nije ostalo ni kamena. U priči posvećenoj tom gradu – njegovo razbacano kamenje viče, traži da se sastavi. U simboličnom, ali i faktičkom smislu, čitava moja knjiga *Antički gradovi, snovi i sudbine* bavi se traženjem i sastavljanjem tog kamenja.

Svaka priča ove knjige, svaki grad čini jedan kamen nekada velebnoga grada – koji je nestao s lica ove zemlje, iz čijih se krajeva doziva i saziva u grad našeg postojanja i postojanja.

Taj glas kamena čuje se sa stranica knjige, a kamenje se ne može ušutkati, kamenje se ne može utišati kao što se ne može stišati i ušutkati istina pa ma koliko je stišavali i gušili.

Gradove sam zidao od neobičnog materijala, od stvarnog kamenja koje i danas postoji, ali i od snova. Od nekih gradova ostalo je samo nekoliko kamenova. Kao što je slučaj s gradom **M.** u blizini **Gostilja** kraj Podgorice, od kojeg su ostala samo tri kamena. Gradove sam zidao od kamenja, koje sam dodirnuo, od uklesanih natpisa, tih nijemih, ali rječitih svjedočanstava. Od zapisa kamenorezaca, rijetkih znakova koji su nadži-

Budvanska nekropola

vjeli vrijeme. Od stupova koji se i danas dižu prema nebu i onih polegnutih koji nemaju snage da ustanu, već gledaju nemoćni prema zvijezdama. Od snova i sjećanja. **Dokleu** sam zidao od snova njezinih stanovnika i sto trideset i šest epitafa, onih preostalih koji su nekada bili njezini stanovnici. U ovom poslu pomagali su mi stvarni materijali, ali i nevidljivi graditelji.

Moguće je srušiti gradove, ali ne i snove o njima.

Kavafi je govorio da od 136 glasova može načiniti povijest. Ja sam od toliko epitafa rekonstruirao Dokleu, oživio one koji su nekada bili njezini stanovnici.

Okupiti toliko kamenje, probuditi tolike ruševine, uskrnuti tolike gradove, nije bio lak posao. Velika ljubav, želja

i potreba učinili su da ih sve pretvorim u metafore, uzdigнем iznad vremena i prolaznosti.

Ako svi njihovi tragovi budu jednom izbrisani s ove zemlje, što je moguće jer se ne pridaje nikakva pažnja ni briga njihovoj zaštiti i očuvanju, oni će živjeti. Metafore su iznad vremena i prolaznosti, njih ne mogu dotaknuti barbari ni vrijeme.

Osim sudbinama, koje svaki grad nosi u sebi (svaki grad kao i svaki čovjek nosi svoju sudbinu koja je negdje zapisana i koja se prije ili kasnije mora ispuniti!), bavio sam se komunikacijama između dvadeset gradova, koliko ih je u doba Ilira, Grka i Rimljana postojalo na prostoru koji zahvaća Crna Gora. Te davno zarasle staze, te putove koji su povezivali gradove i njihove

stanovnike, otkrio sam u ovoj knjizi, a s njima i ljude koji su išli tim putovima i živjeli u gradovima, ostavljajući svoje znakove, kako bi Andrić rekao „znakove pokraj puta“.

„Mirašu Martinoviću uspjelo je da iz ruševina i sivila erudicije izvuče dragocjeni materijal, zlatne niti koje nije dotaknulo vrijeme. Svojom imaginacijom, faktima i stvaralačkim umijećem pronašao je i uspostavio komunikacije pa su drevni gradovi u ovoj knjizi ponovno oživjeli. Za svaki grad, pišući svoju autentičnu priču, Martinović je pronašao originalni ključ, otvorio ga, tako da svi ovi gradovi sada, raskriljenih kapija, čekaju da se u njih ponovno uđe“, Predrag Matvejević.

KOTORSKI ORIĐINALI - GALIOTI I ŠKERCI (8)

Kotorski oriđinali i galioti bili su ljudi dobrog srca i plemenite duše, bistrog uma i oštrog jezika, koji su na svakovrsne izazove odgovarali na originalan, ali uvijek duhovit način. Bez oriđinala i inače bogata prošlost Kotora bila bi siromašnija. A oni su se, opet, mogli roditi i opstati samo u kotorskom ambijentu. Bili su iskričavi. U najtežim trenucima nisu propuštali prigodu da se našale, na svoj i tuđi račun, da sve okrenu na onu ljepšu „stranu“. Njih više nema, ali njihove šale još uvijek žive.

Priradio:
Dario Musić

TRIPO BAČVA

Tripo Bačva kazivao je da je čitav život proveo na dva radna mjesta. Jedno je bilo na jedrenjacima, gdje je bio noštromo, a drugo po konobama, gdje je bio rado viđen gost. Govorio je i smijao se grohotom pa je čovjeku izgledalo da zvuk dopire iz dubine bačve. Otuda mu i nadimak Bačva. Malo je Kotorana koji su mu znali pravo prezime (Nakić). Kotorski oriđinali ugodno su se osjećali u društvu toga galiota, koji se bio iz-

birikao da čini škerce u brojnim lukama. Nikada im nije bilo dosta njegovih galioština. Jednom su Tripo Bačva i drugari upali u čopor pasa. Tripo je odmah osjetio da može stradati pa je bacio torbu i počeo bježati. Drugari povikaše: „Meštre Tripo, zašto trčite, kučki su brži od vas!“ Tripo se brzo snašao: „Mene psi ne zanimaju, glavno je da budem brži od vas.“

Kao pravi gospodin Tripo Bačva najviše je vremena provodio u salonu kotorskoga hotela „Grac“ kome je vlasnik, neki Miler, dao naziv po rodnome gradu. Tamo je bila i

jedna plava stolica, boje mora, koja je bila rezervirana za noštromu Tripu, a kada bi on otplovio, gazda ju je uklanjao. Jednom je u salon došao pomorski kapetan Đovanin koji je počeo pričati Tripi i ostalima što trebaju znati pomorci. Dok je govorio, Tripo je dremuckao. Kapetan ga je opomenuo: „Noštromo, trebao bi slušati moje predavanje, a ne spavati!“ Uslijedio je kratak, iskren odgovor: „Šjor, meni se prispalo upravo zato što sam slušao što zborite!“

Kotorski oriđinali svake subote i nedjelje okupljali su se u kafani „Dojmi“ i u velikoj

dvorani priređivali skromne svečanosti. Jednom dvoranu nisu mogli dobiti jer je bila rezervirana za izvanredne goste, tada poznate književnike. Za građane Kotora i oriđinale to je bila velika uvreda. U znak protesta, na preporuku Tripe Bačve, otišli su u bokeljske knjižare, kupili djela tih pisaca i donijeli pred kafanu. Pozvali su gazdu kafane Karamana, koji ih je uvrijedio otkazujući im gostoprimstvo toga dana. Tu su zapalili te knjige, da ih građani Kotora ne bi više čitali. Poštedjeli su samo knjige pjesnika Frana Alfirevića, njihova drugara, bez koga se nisu mogla zamisliti okupljanja kotorskih galiota i feštanjula.

Kada je to Frano čuo, prekorio ih je: „Šteta što niste kupili i zapalili i moja libra jer bih i ja nešto zaradio!“ Tada mladi Tripo namjeravao se oženiti. Međutim, ne lezi vraže. Njegova djevojka došla je do spoznaje da bi imala težak život uz čovjeka s toliko mana. Škerci su to jedva dočekali. Pitali su: „Je li ti žao što si ostao bez lijepe Škaljarice?“ Mirno je odgovorio, kao da se to ne odnosi na njega: „Nijesam ostao! To nije točno! Dobra je stvar što joj je muž pomorac. Kada pođe navigat, ja ću odlaziti u njezinu kuću!“ Tripo je plovio pedeset godina. Ostajao je na brodu i po više godina, onoliko koliko je prolazilo između dva uplovljenja u neku jadransku luku. Nakon pristajanja jedrenjaka u kotorsku luku, Tripo bi odmah išao društvu koje ga je čekalo u hotelu „Grac“, na već pripremljeni banket u njegovu čast. Nakon obilnog jela, počela bi pjesma. Jednom je u hotel došao trgovac papagajima, znajući da je došao noštromo i da su kotorski škerci „u balunu“, i pokušao im prodati papagaje. Tripo nije bio zainteresiran pa ga trgovac upita:

Noštromo (A.Maurović)

„Što vi nećete da mi kupite papagaje, šjor Tripo?“ Bačva je odmahnuo rukom: „Meni bi trebao papagaj koji ne priča, nego samo dobro čuje i sluša. Samo takve voli moja žena!“ Ipak, sudeći po mnogim saznanjima, Tripina supruga nije odlučivala u kući. Kada je bio dobre volje, poveo bi je u neku kafanu ili na banket, gdje nikada nije mogla znati što slijedi. U društvu su, uglavnom, bili kotorski škerci i oriđinali. Slijedile su - bokara po bokara vina. Za to vrijeme šjor Tripina supruga se dosađivala. Netko je upitao Tripu: „Mogu li pozajmiti Vašu suprugu za jedan ples, poštovani gospodine?“ „Uzmi, kako

ne! I da znaš, bio bih sretan ako mi tu pozajmicu nikad ne bi vratio“, odgovorio je Tripo. Jedne večeri na priredbi, u sklopu crno-bijele redute, u kafani „Dojmi“, noštromo Tripo dosta je pio. Supruga je gledala što radi i diskretno ga opomenula: „Tripo! Popio si deset čaša, a tražiš jedanaestu...“ „A što bi ti htjela, da poslije desete naručim dvanaestu!“ reagirao je Tripo. Poslije više desetljeća lutanja svijetom Tripo Bačva jednog dana uplovio je u posljednju luku. Kada je izašao preko mosta i dotaknuo obalu, u gradu gdje se rodio, rekao je: „Finili su, Mare, bali!“

ROMEO FIORELLI (1870. – 1958.), GRAĐANIN GRADA KOTORA, KRONIČAR SVOJEG DOBA, U SVOJIM ZAPISIMA SAČUVAO JE OD ZABORAVA MNOGE OBIČNE I ZNAČAJNE DOGAĐAJE GRADA KOTORA TOGA VREMENA.

„Po istoričnim knjigama i kalendarima, po putu sačuvanih listova, plakata i rasporeda, po pričanju moje babe i uz moje dobro pamćenje, od djetinjstva sam sabrao, sastavio i uredio sljedeće uspomene“, objašnjava Fiorelli kako je nastala ova kronika.

Priredio: **Dario Musić**

VAŽNIJI SPOMEN DANI KOTORA I BOKE

Ugodini 1938., u dane 3. i 4. rujna, obilježavale su se tri znamenite obljetnice. To su: 500-godišnjica rođenja blaženoga Gracije (1438. – 1938.), 50-godišnjica gradnje kapelice bl. Gracije na ruševinama nekadašnje rodne kućice Svečeve, 50-godišnjica otkad ga je papa Lav XIII. službeno uvrstio u red blaženika, 50-godišnjica opstanka Hrvatskoga pjevačkog društva »Zvonimir«.

U subotu 3. rujna bila je proslava 500 god. rođenja bl. Gracije i 50 god. opstanka pjevačkog društva »Zvonimir«. U nedjelju 4. rujna Euharistijski kongres. Oba dana redale su se tihe sv. mise. Prvi dan na večer na obali bio je jubilarni koncert H.P.D. »Zvonimir«, H.P.D. »Tomislav« iz Škaljara, Crkveni pjevački zbor

»Sv. Tripun« iz Kotora i C.P.Z. »Sv. Jeronim« iz Herceg Novoga. Krasna rasvjeta i vatromet.

Drugi dan proslave 4. rujna u 9 sati stiglo je parobrodom »Petka« oko 700 izletnika iz Dubrovnika s Križarskom glazbom iz Madaljene (Župa). U 10 sati obavio je pontifikalnu misu dubrovački biskup dr. Josip Carević, tijekom koje je pjevao C.P.Z. »Sv. Tripun«. U 5 sati poslijepodne ispred crkve javno zborovanje. Na tribini su govorili biskupi Carević, Butorac, Josip Alfrević, Luka Brainović, dubrovački križar g. Ivan Arnerić. U sumrak se formirala velika noćna teoforična procesija. U njoj su sudjelovali Kotorska biskupija, škaljarska, tivatska i križarska glazba, pjevači »Sv. Tripuna« Kotor, »Sv. Jerolima« Herceg Novi, »Zvonimir« Muo,

Muo – procesija

križari i križarice Dubrovnik, »Domagoj«, učeničke organizacije iz Kotora, Herceg Novoga i Dubrovnika, djeca u bijelom noseći sliku blaženog Gracija i krasno kombinirane euharistijske simbole, oko 60 svećenika, gomila naroda. Procesiju je vodio dubrovački biskup dr. Josip Carević. Nakon procesije otpjevano je »Tebe Boga hvalimo«. Pred crkvom glazbe su održale koncert. Muo je imao najjaču rasvjetu i priredio je vatromet. Pri odlasku Dubrovčana, Josip Raabo koji je puštao ognjeve, zapalivši jednu vatrometnu bombu, izgubio je život. Žalim za njim jer mi je bio vjerni prijatelj.

Svečanosti proslave 700-godišnjice smrti svetog Antuna u crkvi sv. Klare u Kotoru, u dane 12., 13. i 14. lipnja 1931. godine. Prvi dan u 6 sati, izlaganje presvetim oltarom Svetotajstvo i klanjanje tijekom cijelog dana. Svete mise redom do 9 sati. U 10 sati pjevana misa. Poslijepodne u 7 sati pripovijed Euharistije, o. A. Juničić, blagoslov. Drugi dan od 5 sati sv. mise, redom do 9 sati. U 10 sati pjevana sv. misa. Po-

slijepodne u 7 sati blagoslov nove zastave svetog Antuna, kumovala je gđa Jozica Galvani, propovijed don Pavo Butorac i blagoslov. Treći dan od 5 sati sv. mise redom do 9 sati. U 10 svečana pontifikalna misa, celebrirana od dijecezanskog biskupa Uccellinija. Poslijepodne u 5 sati blagoslov ljiljana. U 6 sati velika svečana procesija. Propovijed održao don Niko Luković i blagoslov. Na večer u 9 sati pred kafanom »Dojmi« bila je održana zabava, koncert Građanske glazbe, lutrije i drugih raznih igara s paljenjem vatrometa. Zabava je završila u 1 sat u noći.

Petrovići – Njeguši na Prčanju

Petar I. (Sveti) bio je u stalnim vezama s bokeljskim općinama, dok nije sam postao 1814. godine suverenom Boke, uz pristajanje Boke-lja bez razlike vjere. Vladiku Petra s Prčanjom vezivali su privredni interesi. Dopisivao se s prčanjском Općinom, a osobito s prčanjским

Hrvatsko pjevačko društvo „Zvonimir“ - Muo 27, VIII 1896.

načelnikom kap. Jozom Andrijinim Lukovićem. U arhivu prčanjске Općine sačuvano je 5 Vladičinih pisama od 1802. do 1803. godine. Vladika Rade živio je na Prčanju 1842. godine i pred svoju smrt 1850. godine stanovao je u kući Mate Filipova Lukovića, te radio na svome besmrtnom djelu. On se ugodno osjećao u ovoj pitomoj varošici, u kojoj je tražio lijeka svojoj bolesti. Iz te kuće Crnogorci su teško bolesnog vladiku na sjedalici (poltrona) iznijeli na Cetinje. Veliki knjaz Danilo I. također je više puta ljetovao na Prčanju (u Lipovčevoj kući). Na Prčanju je živio i 1860. godine kada je bio smrtno ranjen od izdajničke ruke na kotorskoj obali. I knjaz Nikola više puta boravio je na Prčanju. Nikola je 1871. godine kumovao jednom sinu kap. Joze Sbutege po svome izaslaniku katoliku, dvorskom liječniku dr. Emanuele Friley. Dijete je na krštenju dobilo ime Danilo u počast odnosno uspomenu na knjaza Danila, prijatelja kuće Sbutege. Mi smo ga zvali Alfredo.

Između toliko država koje je Kotor promijenio, bila je i Narodna vlada sa sjedištem u Dobroti od 29. listopada 1813. do 5. siječnja 1814. godine. Engleski zapovjednik Hoste prisili francuskog zapovjednika Gauthiera na predaju grada, drugi put na kraju se predao 4. siječnja 1814., tada je Hoste predao Kotor vladiki Petru I. 12. siječnja, a sjedište Narodne vlade prešlo je u grad. Te godine Tripundan je proslavljen pod Narodnom vladom. Predanje je da je na vratima crkve sv. Tripuna biskup Marko Antonije de Gregorina zagrlio vladiku Petra. Narodna vlada trajala je do polovine mjeseca lipnja 1814. Vladika je napustio Kotor prije ulaska austrijske vojske, pod zapovjedništvom generala Teodora Milutinovića.

Nakon osnivanja Hrv. rad. zadruga »Napredak«, to je bilo 1898. god., Uprava je jednoglasno izabrala da društvu bude godišnja pro-

Godišnja proslava - Dan sv. Ćirila i Metoda

slava dan sv. Ćirila i Metoda, kao pokrovitelja društva. Već 1899. godine u mjesecu srpnju, društvo je proslavilo na veličanstven način sa sljedećim rasporedom. U 8 sati ujutro glazba je obilazila grad svirajući. U 8 i ½ doček hrvatskih društava Škaljari, Muo, Prčanj sa zastavama. U 9 sati svečana glagoljaška sv. misa. Nakon sv. mise ophod povorke okolo grada. U 10 sati u društvenoj prostoriji tratamenat članovima društva i gostima. Na večer u 8 sati na Trgu oružja veliki sjajni vokalni i glazbeni koncert u prisutnosti pjevačkog kora »Bokelj«, Građanske glazbe i Hrv. tamburaškog zbora, koji su imali posebne tribine. Na trgu nitko nije šetao, narod je sjedeći slušao koncert. Društvo se tada nalazilo na Trgu oružja, u jednoj staroj kući, a zatim je ograđena današnja kuća,

bivša A. Meneghella, a poslije braće Vučković. Trg bi izgledao kao jedna kafanska dvorana. Na svakom prozoru kuće bili su postavljeni baluni. Posred trga visjela je jedna velika čoka s balunima, na prozoru društva bio je veliki transparent s likom svetog Ćirila i Metoda. Kako tada nije bilo električne rasvjete, trg je bio rasvijetljen na acetilenski gas. Rasvjeta je bila tako dobra da je trg izgledao kao prava venecijanska noć. Godine 1908. zabava je prešla pred kafanu »Dojmi«, ali nije nikad više bilo kao na trgu. Zabava je trajala do 1 sat nakon ponoći. Taj dan bi došla u grad velika masa naroda iz okolnih mjesta. Za Prvog svjetskog rata zabava je bila ukinuta. Godine 1920. opet se proslavljala. Godine 1929. diktatura ju je ukinula.

Priredio:

Jovan J. Martinović

1371.g.

6. januara, u Kotoru:

Mlečanin **Filip Bareli** pred sudijom **Marinom Primuti** i auditorom **Mikšom Junijevim Bolicom**, daje pravo na svoj dio kuće u Kotoru, koju su mu dali **Drago Markov Drago** i **Đivo Buća**, prokuratori samostana minorita u Kotoru, nasljedniku **Sima Bolice**.

Usvojeno **40.** poglavlje **Statuta** o jurisdikciji i plati kneza.

Pogibija **Vukašina** i **Uglješe** Mrnjavčevića u borbi na rijeci **Marici**.

Đurađ Balšić zauzima **Prizren**.

1372.g.

Usvojeno **39.** poglavlje **Statuta** o izboru 15 vijećnika Vijeća Umoljenih.

Natpis sa **hospicija** crkve **sv. Križa**, zadužbine **Bratovštine bičevalaca**, uzidan u crkvi **sv. Josipa**.

1373.g.

Ban Bosne **Tvrtko Kotromanić** i kralj **Lazar Hrebljanović** pobijedili **Nikolu Altomanovića**.

Đurađ Balšić posijeda **Trebinje**, **Konavle** i **Dračevicu**.

Umro **Stracimir Balšić**.

1374.g.

Kotorski biskup **Bernard I** (1374-1375).

1375.g.

Kotorski biskup **Ivan** iz Drača (1375-1397).

1377.g.

Tvrtko Kotromanić zauzima **Trebinje**, **Konavle** i **Dračevicu** i kruniše se za kralja **Srba**, **Bosne** i **Pomorja**.

1378.g.

Mletački admiral **Vetor Pizani** zauzeo, djelimično spalio i opljačkao Kotor upotrebivši prvi put vatreno oružje.

Umro **Đurađ Balšić**, naslijedio ga **Balša II Balšić**.

Marko Buliko dobio dubrovačko građanstvo.

Tripun Petrov Buća i **Nikša Bolica** dobili dubrovačko građanstvo.

1379.g.

27. jula, u Veneciji:

Predaja Kotoru kralju **Ugarske**
Kotorski poslanik **Marin Mihailov Buća** traži pomoć **Tvrtka I**.

Kotorani ponovo pod vlašću ugarskog kralja **Ludovika I**, mletačka posada u tvrđavi.

U ratu **Đenove** i **Venecije** đenovska flota porazila mletačku kod **Pule**.

Radić Jurjević dobio dubrovačko građanstvo.

1380.g.

Pučani u Kotoru zbacili vlastelu i preuzeli vlast.

Dubrovčanin **Mato Đorđić** pomogao kotorskim pučanima **Matku** i **Medoju** da uspostave vladu.

1381.g.

Dubrovčani pokušavaju pomoći kotorskoj vlasteli.

Mirom u **Torinu** Kotor dobila Ugarska kralja **Ludovika I Anžuske**.

Tripo Grgurov i **Ivan Markov** dobili dubrovačko građanstvo.

1382.g.

Tvrtko I osnovao u župi **Dračevici** novi grad **Sveti Stjepan**

i pretvario ga u trg soli, uprkos protesta Dubrovčana.

Umro ugarski kralj **Ludovik I Anžuski**.

Vojska **Balše II Balšića** pritisla Kotor.

Poslanik **Tripun Buća** traži pomoć od Dubrovčana, knez Kotor **Pavle Đorđi**.

1383.g.

Balša II napao **Tvrtkove** primorske oblasti.

Krajem jula **Tvrtko I** (možda ?) posjetio Kotor.

Martolica Tripov Lekja dobio dubrovačko građanstvo.

Lovro Kotrulo dobio dubrovačko građanstvo.

Maroje Bele Drago dobio dubrovačko građanstvo.

1384.g.

Ugarska kraljica **Marija** možda već tada predala Kotor **Tvrtku I**.

Braća **Mihac** i **Gradoje**, sinovi **Todora Glavati**, dobili dubrovačko građanstvo.

1385.g.

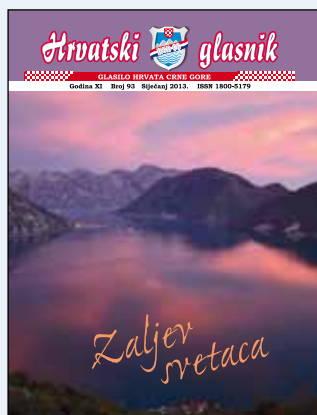
23. avgusta, u Veneciji:

Stjepan Tvrtko I, kralj **Raške** i **Bosne** daje mletačkim trgovcima, a na traženje **Đakoma da Ripa**, pravo na slobodnu trgovinu u Kotoru.

Poginuo **Balša II Balšić**, vlast uzeo **Đurađ II Stracimirović-Balšić**, stolovao u **Ulcinj**.

1389.g.

Kosovka bitka između Turaka sultana **Murata I** i sina mu **Bajazita** i vojske pod knezom **Lazarom Hrebeljanovićem**, **Vukom Brankovićem** i bosanskim vojvodom **Vlatkom Vukovićem**.

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuiraju se u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

ČASOPIS MOŽETE KUPITI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,
 U Tivtu u župi sv. Roko D. Lastva i kod povjerenika Andrije Krstovića,
 U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,
 U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,
 U Herceg Novom u knjižari „So“ na Trgu Nikole Đurkovića br. 3

Cijena: 2 eura

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem ☐ primjeraka "Hrvatskog glasnika"

Ime i prezime/naziv tvrtke

Ulica i broj

Grad

Poštanski broj

Država

Tel/fax

E-mail

Datum

Potpis/pečat

MEDIJSKI PARTNERI

Hrvatski glasnik

PRETPLATITE SE!

Za Crnu Goru:

20 eura

na žiro račun
520-361700-17
Hipotekarna banka

Za Hrvatsku:

200 kuna

na kunski račun
23600001101667657,
Zagrebačka banka d.d.,
Poslovnica Dubrovnik
Vukovarska 7,
20 000 Dubrovnik

Za inozemstvo:

30 eura

Beneficiary 59 : /
ME25520042000000104966
(Acc. No-IBAN)
Hrvatski građansko društvo Crne
Gore, Zimski bazen Kotor Account
with 57a: HBBAMEPG (HIPOTEKAR-
NA BANKA AD PODGORICA) Inter-
mediary 56a: DEUTDEFF (Deutsche
Bank ag Frankfurt) EUR, USD

Ovu narudžbenicu i kopiju uplatnice pošaljite na adresu izdavača:
Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Zatvoreni bazen Škaljari, 85330 Kotor, Crna Gora
Pretplatiti se možete i u Uredu HGDCG u Kotoru

NAŠ DOM JE NAŠA BUDUĆNOST.

UZ PBZ STAMBENI KREDIT:
AKUŠKA KAMATNA STOPA, FIKSNA ZA PRVU GODINU,
JOŠ Povoljniji UVJETI ODOBRENJA I KORIŠTENJA,
ZATO ŠTO ŽELIM OBLIKOVATI SVOJU BUDUĆNOST.

Izvršna izvršiteljica za stambeni kredit, koja će vam pomoći u izboru kredita i prilikom prve godine rok potpisivanja
potpisivanja kredita i prilikom prve godine rok potpisivanja kredita i prilikom prve godine rok potpisivanja kredita
Mora se prve godine isplaćivati kredit, bez kamata i odobrenja do 31. siječnja 2017. Kreditni dopisni usloj je
maksimalno do 40 godina izvanredno 4,2% godišnje, fiksno, prve godine isplaćivati kredit 0,5% fiksno
Mora se isplaćivati prve godine rok potpisivanja kredita i prilikom prve godine rok potpisivanja kredita

PBZ PRIVREDNA BANKA ZAGREB
Moderni smisao u Vama

INA EURO V fuels

European top quality!

EUROSUPER BS 95

EUROSUPER BS 98⁺

EURODIESEL BS

www.inacg.me

INA CRNA GORA

ZAGREB CROATIA

Ljubav
na prvi pogled

TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

tel: + 385 1 481 40 51, 481 40 52, 481 40 54, fax: + 385 1 481 40 56,

e-mail: info@zagreb-touristinfo.hr www.zagreb-touristinfo.hr

